

GORENJEJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 krone, istotako po pošti za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni, za četrta leta 1 krono, za druge države in tudi za Ameriko stane 5 kron 60 vin. Posamezna številka po 10 vinarjev — Na naročbe brez istodobne vpošiljatve naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je na pristavi gosp. K. Floriana v „Zvezdi“.

Izhaja vsako soboto
 === zvečer ===

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrta strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vrsto 10 v, če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust — Upravnishtvu naj se pošilja naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se frankirajo. — Rokopisi se ne vračajo.

1900

Ob desetletnici.

1910

Deset let je za nami. Deset let neumornega dela, viharnega življenja in vročega boja. Iz skromnih početkov se je do danes razvil „Gorenjec“ do lista, ki ga čitajo skoro vsepovsod in ga upoštevajo tako našinci, kakor tudi nasprotniki. Iz „otročkega vrta“ (besede deželnega glavarja pl. Šukljeja) se je povzpел do „brezmejnega kričača, kateremu treba zamašiti usta“ (citat nekega klerikalnega lista). Oral je ledino, do tedaj neobdelano, tako na narodnem, kakor na političnem, gospodarskem, kulturnem in socialnem polju. Stal je vsikdar v prvih vrstah ne baš številnih gorenjskih narodno-naprednih bojevnikov. Ko se ga je pričel polagoma oklepiti večji krog, si je naš list nabavil tudi večjo, obsežnejšo in modernejšo obliko, se je izpopolnjeval od leta do leta, tako da stoji danes po desetih letih svojega obstanka na višku lokalnega lista. To je pa predvsem ena prvih in nepobitnih zaslug naših požrtvovalnih gg. sotrudnikov ter marljivih gg. dopisnikov, ki so v resnici z občudovanja vredno pridnostjo ves čas podpirali naš list in nam s svojo velikodušno pomočjo večalimanj pripomogli k današnjemu razvitku.

Ustanovitev, razvoj in delovanje „Gorenjca“.

Tednik „Gorenjec“ je tesno spojen s tiskarno v Kranju. Ko je sedanji lastnik tiskarne prišel nekaj dni pred Božičem leta 1899 v Kranj, je že prinesel seboj idejo o lokalnem listu. Sicer mu je že meseca novembra istega leta g. dr. Ivan Tavčar na nekem prijateljskem sestanku v Virantovi gostilni v Ljubljani odsvetoval to misel, češ, da je prav malo upanja, da bi napreden list prospeval na Gorenjskem, ki je skozi klerikalna, kljub temu se je tiskarna odločila takoj po svoji ureditvi, da se loti dela. Pogum ji je dajalo zlasti tudi dejstvo, da je bil baš ob tistem času odpravljen časniški kolek, ki je vsak izvod podražil za dva vinarja.

Tudi v Kranju niso nič kaj simpatično pozdravili novega lista. Sestavil se je komaj konzorcij petih mož, ki pa že v začetku ni imel prav nobenih obveznosti. Ob tej priliki naj nam bo dovoljen hvaležen in dolžen spomin na dva pokojnika izmed teh gospodov, to sta nepozabna: Janko Majdič in dr. Franc Prevc. Omogo-

čeno je bilo tedaj izdati tednik, ki je bil takrat kot tak najcenejši slovenski list.

Prva številka se je tiskala dne 13. januarja 1900 ob štirih zjutraj. Veliki stroj, katerega so par ur poprej postavili, še ni bil uglajen in ker je bil čas izdaje že za drugi dan zjutraj napovedan, ni bilo več mogoče odpraviti izida lista. Glasno ropotanje stroja je privabilo v tiskarno mimoidoča gg.: ugledna meščana R. in L., ki sta naposled, uvidevši, da ima čez nekaj ur iziti novi list, še pomagala pri stroju vrteti kolo.

Ta prva številka pa ni imela posebne sreče. Precej izvodov se nam je pri tisku pokvarilo in zamazalo, tako da ni izpadlo vse, kakor bi moralo biti. Šele po popolni ureditvi tiskarne se listu ni moglo očitati ničesar niti glede tehnike, niti glede vsebine.

Rastli in množili so se dopisniki kar najraznovrstnejših strok; zlasti glede izbornih aktualnih političnih uvodnikov in poljudno pisanih gospodarskih člankov izpod peresa priznanih strokovnjakov je „Gorenjec“ kmalu vzbudil splošno pozornost. „Taka tvarina bi delala čast in bila v slavo vsakemu večjemu političnemu dnevniku,“ se nam je večkrat zatrjevalo. Prijazni mu listi so ponatiskavali pereče uvodnike in navajali „Gorenjca“.

Vpeljali smo zgodovinski pregled, kakršnega doslej še ni imel noben slovenski list. Naš list je tudi sprožil in vsikdar propagiral idejo o spojitvi vseh tujsko-prometnih društev na Kranjskem v deželno zvezo, ki se je v resnici ustanovila s sedežem v Ljubljani. Zaznamovati ima že precejšnjih uspehov.

Gospodarski članki so izšli v posebnih brošuricah v tisoč in tisoč izvodih. Tako je zagledala beli dan knjižica s slikami „Ljubljanski grad in promet s tujci“ (članek „Postojinska jama“), „Osnovni nauki o narodnem gospodarstvu“ na 320 straneh (članek „Narodno gospodarstvo“), dosedaj najpopolnejša knjiga te vrste, ki ostane trajne vrednosti, „Narodna založba“ v Ljubljani je založila v slovenskem prevodu izišli obširni češki roman „Brodkovski odvetnik“, ki se je „Gorenjčevim“ čitateljem zelo priljubil, in par podlistkov ruskih pisateljev pod imenom „Zbirka znamenitih povesti“. Ko so se leta 1907 vršile državnozbornske volitve po novem volilnem redu, je naš list priobčil o njem natančno razpravo, ki se je potem ponatisnila v posebni knjižici in izšla celo v dveh izdajah. Za velikonočne piruhe

leta 1904 je založnik poklonil vrlim Gorenjcem „Ilustrirani vodnik po Gorenjskem“, natisnjen na finem, kredanem papirju. Dne 15. septembra 1900 smo priredili o priliki stoletnice rojstva našega pesnika-prvaka dr. Franceta Prešerna, katero je praznovala na slovesu način Narodna čitalnica v Kranju, slavnostno številko z njegovo sliko. Pa tudi sicer smo večkrat tiskali reklamne številke o Veliki noči in Božiču z okrog 16 — 20 strani obsegajočim čtivom. Izdajali smo tudi posebne priloge, tako z velikim uspehom „Jeseniško Stražo“, ki se nam je zdela za takratne razmere na Jesenicah in v okolici prepotrebna, dalje smo poizkusili ustreči nekaterim dolenjskim prijateljem, kako naj bi izgledal napreden list za Dolenjsko — „Dolenjec“. To prilogo pa smo opustili takoj, ko je pričel v Kamniku izhajati pod istim imenom samostojen list, ki pa se ni dolgo držal. Priskočili smo na pomoč šoštanjским Slovencem, ki so svoje dni povodom občinskih volitev rabili pogumnega zagovornika, da se v ondotni občini obdrže na krmilu. Tedaj so v resnici zmagali, kakor dokazuje zadnje izišla priloga z rdeče obrobjeno zahvalo. Prilagali smo nekaj časa tudi strokovni list „Slovenski Tehnik“, ki se je tiskal v Pragi. — Ob vseh važnejših trenutkih smo izdajali posebne izdaje, n. pr. ob priliki predzadnjih deželnozborskih volitev (Pirc-Koblar), o sankcioniranem kranjskem vodovodu, po krvavi noči dne 21. septembra 1908, med zadnjo deželnozborsko volitvijo (Pirc-Pavšlar-Hafner in Vilfan-Delela) smo priredili splošno pozornost vzbujajočo izdajo, o izidu deželnozborskih volitev v mestni kuriji in o obletnici 20. septembra 1909.

„Gorenjec“ je vpeljal — prvi izmed slovenskih časnikov — prodajo lista na drobno po Gorenjskem. Nato sta začela prodajati po deželi posamezne izvode tudi ljubljanska dnevnikarja. Prva dovolilnica deželne vlade glede prodaje datira z dne 14. julija 1901. Danes se prodaja „Gorenjec“ v Ljubljani, Škofji Loki, Železnikih, Kranju, Trzinu, Radovljici, na Bohinjski Bistrici in Jesenicah ter v Kamniku.

Zaplenjen je bil „Gorenjec“ vsega skupaj sedemkrat. Včasih radi zelo smešnih, malenkostnih stvari. Trikrat smo se pritožili zoper zaplembo in vselej se je ugodilo pritožbi. — Pregarjali so pa „Gorenjca“ tudi njegovi „prijatelji“, o katerih je večkrat pisal čisto, go'lo resnico. Zlasti znano „Obrambno društvo“ ga je prejšnje čase kar obsipavalo s popravki, ki so — neodgovarjajoči postavi — ponavadi romali v koš. Imeli smo ta čas tri tožbe, pri katerih smo zmagali v dveh slučajih, in eno porotno obravnavo, kjer je nasprotnik kapituliral popolnoma.

Kot šef-redakter je fungiral do leta 1906 g. Ciril Pirc, deželni poslanec i. t. d., ki je po šestih letih prostovoljno odstopil. Opravljal je ta posel vestino in požrtvovalno. Presrčna hvala mu za to!

„Gorenjec“ je v kar največji meri varoval časnikarsko dostojnost. Če je kdaj padla kaka ostrejša beseda, so ga k temu prisilili le njegovi nasprotniki.

Tebi, predragi, neupogljivi „Gorenjec“, čestitam k Tvoji desetletnici! Le vztrajaj na začrtani poti tudi v bodoče, hodi isto smer, razkrinkuj, kar je gnilega, in korakaj neustrašeno naprej in naprej do končne zmage! Boj je naše življenje. Zatorej, „Gorenjec“,

Vivat, floreat, crescat!

L.

Politika

a) Dosedanja smer lista in njegovo ravnilo v prihodnje:

Naše zvezde vodnice.

Tri rojenice so stale ob zibelki našega lista in tri rojenice so ga spremljale kot zvezde vodnice na vseh njegovih dosedanjih potih. To so bile boginje narodnosti, naprednosti in demokratičnosti.

Narodna ideja je vodila „Gorenjca“ v vsem njegovem dosedanjem delovanju. Ni bilo lahko delo, oznanjati Gorenjcem, da jih mora pri

vseh korakih voditi korist celokupnega slovenskega naroda. V kranjskem okraju je bilo ljudstvo popolnoma politično neizšolano, klerikalni vodje so mu oznanjevali narodnost za pagaustvo. V industrijskih središčih na visokem Gorenjskem: v Trzinu, na Javorniku, Jesenicah in Dovjem so bili naši čitatelji služabniki nemškega kapitala; v svoji politični neizobraženosti so mislili, da ima njihov gospodar pravico tudi nad njihovim političnim in narodnim prepričanjem. S krepko roko je tu posegel naš list vmes. Oznanjal je glasno, da se pri našem malem narodu krije narodno delo s socialnim delom, da le tedaj, ko pridemo do narodne samozavesti, moremo tudi upati, da ostanemo gospodarji lepe gorenjske zemlje.

Težavni in nadvse sumljivi časi so prišli na Gorenjsko, ko se je gradila karavanška in bohinjska železnica. Tuji podjetniki, tuji inženirji, tuji obrtniki, tuji uradniki so preplavili vso višjo gorenjsko stran in bati se je bilo, da pade kar par občin v nemške roke. Saj so bili ti nemški podjetniki in njihovi uslužbenci obenem pionirji nemštva, celo državni uslužbenci so pri belem dnevu nekaznovano napadali mirne Slovence. Tedaj je „Gorenjec“ z vso energijo posegal v razmere ob novi progi; članki, ostrji kakor britev in skeleči kakor strup, so teden za tednom bodrili naše ljudstvo, naj ostane zvesto svojemu narodu, naj se ne da podkupiti od bogatega tujca, če mu prav stoji na strani vse jeseniško duhovništvo. In zrlji smo čudo. Dotedaj narodno nezavedno ljudstvo je začinjalo izpregledavati in šlo je ob volitvah z dosedaj neznano navdušenostjo v boj za domače kandidate. Smelo lahko rečemo, da je največ „Gorenjčeva“ zasluga, da ni ob času največje nevarnosti padla najvažnejša gorenjska postojanka — Jesenice — v nemške roke. In sedaj, ko tujski promet na Gorenjskem od leta do leta vidno narašča, ko se naša stran čimdalje bolj industrializira, ko vodstvo državnih železnic pošilja vedno več tujcev v deželo, sedaj še posebno rabimo na Gorenjskem list, ki bo brez ozira na vse strani neustrašeno zastopal narodnostno idejo, in taklist bo ostal prejkoslej „Gorenjec“.

„Gorenjec“ je bil vedno in bo ostal tudi vedno napreden. V sto in sto člankih smo dokazovali, da je klerikalizem največja nesreča za slovenski narod in posebej še za Gorenjsko, kjer najbolj čutimo pest naprednega Nemca. Ogromne tovarne z nebotičnimi dimniki na eni strani, Brezje s tisoči ubogih, zdihujočih rev na drugi strani, to je razloček med naprednim Nemcem in klerikalnim, od duhovščine tlačnim Slovencem. Ob vseh volitvah, bodisi občinskih, bodisi deželno- ali državnozborskih, smo z navdušenostjo, kakršne je zmožno samo najtrdnješe notranje-politično prepričanje šli v boj za napredne kandidate, bodrili in navduševali volilce, naj ne dajo vajeti v roke ljudem, katerih edini namen je, ljudstvo držati v temi, da ne izpregleda svojih sovražnikov. Lansko zmago naprednih kandidatov v gorenjskih mestih (glej sliko), zmago, ki je poparila klerikalce tako strahovito, da še sedaj kujejo peklenske naklepe, s katerimi bi paralizirali to zmago, gotovo sme tudi naš list pozdravljati z zadoščenjem, da je z vsemi, na razpolago mu danimi močmi njej pripravljaj pot med gorenjskim meščanstvom.

Tretje načelo, ki nas je in nas bo vodilo tudi vnaprej, je ideja demokratizma. V času, ko splošna in enaka volilna pravica ne pozna političnega razločka med gospodom in hlapcem, med kmetom in meščanom, bil bi naravnost umor za naše meščanstvo, ako bi se skrivalo v svojih salonih in čitalnicah. „Ven med ljudi!“ bodi naše geslo. Kdor zna več, tisti bo načeloval, kdor dela pridneje, tisti bo prejel žel, vsako frakarstvo, vsaka ošabnost je v pogubo stanu ali posamezni skupini ljudi. Pisali smo par ostrih člankov o tej zadevi, na eni strani se nam je pritrjevalo, na drugi so nas kleli in prezirali. Nič ne de! Tok časa je ta, da se vedno bolj kaže, da je bilo naše prepričanje v tem oziru pravo; zato tudi ne odstopimo od njega, čeprav naletimo na nove sovražnike iz naše strani.

Ideje narodnosti, naprednosti in demokratičnosti so bile naše zvezde vodnice

dosedaj, one nas bodo vodile tudi vnaprej, in trdno smo prepričani, da bomo pod temi zvezdami vodnicami še z večjim zadoščenjem praznovali svojo dvajsetletnico.

b) Splošno-politični del:

Stare rane in dooljivo upi.

Nemci radi zatrjujejo, da so z Angleži enoisto pleme. Vendar je med nemško in angleško raso bistvena razlika. Obe panogi istega plemena sta nasilni, gospodstvaželjni; ali če Angleži pridejo v podjarmljujočem namenu med tuja ljudstva, spoštujejo vedno šege zavzete dežele in čuvstvovanje podjarmljenega ljudstva, Nemci pa tega ne store nikdar. Kjerkoli pride Nемец v dotiko z inorodno raso, povsod pokaže se furor teutonicus, nadčioveštvo, želja po gospodstvu za vsako ceno.

Avstrijski Slovani čutimo to v posebni meri in ne samo Slovani, tudi Lahi, Rumuni in celo Ogrji. Marija Terezija in Josip II. sta izrekla načelo, da se ima germanizirati vse cesarstvo, da postane jezikovno enotno. Zgodovinsko dejstvo pa je, da bajuvarsko pleme nima tistih asimilatoričnih sil v sebi kot saško pleme in vsled tega je ta vladni sistem ponesrečil. Opustil pa se še danes ni. To in poprej navedena prirojena nemška megalomanija je rdeča nit, ki se opazuje v dunajskem vladnem sistemu skozi sto- in stoletja.

Ko je v drugi polovici preteklega stoletja začelo vreti na Balkanu, ustaja v Bosni, vojna Rusije s Turčijo in osvobojenje Bolgarske, pisala je „Nova Preša“, ki je od nekdanjega srmežljivo glasilo zunanjega ministrstva, da stanujejo tam dol ljudje ki nosijo srajco izza hlač in se vsekavajo v roko. Ni še prišla v dotiko nemška rasa s slovansko, ali furor je bil že zbujen.

To prikazen dunajske vlade je opazovati vedno in povsod. Tako je bilo na Laškem, kjer so nemški uradniki vladali do leta 1866, dokler jih ni narodnostna ideja vrgla čez Tagliamento, tako je bilo na Ogrskem, glede katere je Schmerling vedno trdil, da „lahko čaka“; tako v Galiciji, dokler ni pognala resolucija deželne zbornice leta 1868 nemško uradništvo čez mejo, tako na Češkem, kjer je Koller zapiral urednike in plenil časopise in kjer je nastop „Omladine“ provzročil na Dunaju velik strah. Tako je še danes na Slovenskem, v Primorju, Dalmaciji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini. Najbolj naduto in obenem najbolj omejeno nemštvo, kakršno se zrcali iz celovških in graških listov, priznava javno, da ni mogoče germanizirati avstrijskih Slovanov, v teoriji prizna to tudi dunajska vlada, v praksi pa nikdar. Kljub temu prepričanju imenuje justična uprava na Štajerskem in Koroškem uradnike, ki niso zmožni niti kasarniške slovenščine, deželna vlada na Kranjskem pa jemlje v službo ljudi, ki ne razumejo kmeta, ki pride javit, da je izbruhnila v njegovem svinjaku prašičja kuga. Ta burbonizem, katerega stoletja niso naučila ničesar in ki tudi ničesar ni pozabil, je rak-rana našega vladnega sistema. Druga še hujša je posledica prve, in to je — nastičevanje.

V svoji knjigi „Potovanje po Dalmaciji“ pravi Herman Bahr, da je naloga avstrijskega uradnika, katerega je dunajska vlada poslala v Dalmacijo, da, če hoče hitro avanzirati, poroča na Dunaj skozi tri dni v tednu, da se puntajo Hrvatje „l' enemi c' est le serbisme“; skozi tri dni, da se puntajo Lahi, in sedmi dan, da narašča vpliv demokratije. Dalmacija je ena najlepših dežel habsburške krone. Leži ob morju, ima južno klimo, zdravo, krepko ljudstvo, dalmatinski mornarji se lahko kosajo z najboljšimi na svetu. Ta dežela pa še danes nima železniške zveze z Dunajem, nima šol, ne hranilnic, ne potrebnih cest. Do Marojčiča in Gertscherja je vzdrževala dunajska vlada v Dalmaciji benečanske tradicije, in še Kallay je bil mnenja, da je za Avstrijo največja nevarnost srbsko vprašanje.

In ker vlada nima čuta, da pomeni vladati — ne loviti tatove in obešati morilce — ampak spoznavati hrepenenje ljudske duše, dati ljudstvu kruha, dobrega, obilnega in tečnega kruha, je

naravna posledica, da pade taka vlada vohunom v roke.

Naša katedrska in tudi vladna modrost meni, da je patriot tisti, ki plačuje davke, daje vojake, ne nosi dolgih las in širokih klobukov ter se ob cerkvenih in cesarskih slavnostih dere do hripavosti. Če je patriotizem izraz notranjega prepričanja in samostojnega mišljenja, je tako ocenjevanje patriotizma zelo površno, kajti nobena zasluga ni, če dam državi to, kar mi sicer vzamejo biriči, in tisti, ki ob slavnostih najbolj kriči, navadno ni vzor nesebičnosti. Realizem preveča danes umetnost in znanost, realizem je danes tudi podlaga patriotizma. Patriotizem se danes ne kaže več v napenjanju pljuč, v barvah, v dolgovoznih s španskim ceremonijelom obrobjenih frazah, temveč patriot je tisti, ki živi pod tako vlado da nima povoda želeči si drugačne.

Zgodovina uči, da vzrok za velike revolucije ne tiči nikdar v ljudstvu, temveč vedno le v vladnem sistemu. Dobro vladano ljudstvo se ne bo nikdar puntalo. Nima povoda za to. Je veselo, da se dobro počuti in se more veseliti dneva. Upore provzročajo vedno le vladni sistemi. Iz tega izhaja tudi dejstvo, da ima vsaka revolucija vsaj nekaj uspeha.

In pri takih razmerah se hoče na Dunaju vladati z Nastičevimi brošurami in Friedjungovimi „dokumenti“.

Ravno te dni je doživel ta sistem v Friedjungovi pravdi strahovit poraz. Popolnoma brez vohunstva menda ne izhaja nobena diplomacija in najbolj prebrisanemu diplomatu se lahko primeri, da ga kdo spelje na led. Ali vse meje presega kratkovidnost naših diplomatov, ki se zrcali iz Friedjungovih dokumentov in katero je označil dr. Harpner s perečimi besedami: Der Fälscher hat mit recht dummen Leuten gerech et.

Če se pripravlja v naši notranji politiki kak preobrat na boljše stran, se nemštvo vedno zateče v zunanje ministrstvo. Vpliv zunanjega ministrstva na notranjo politiko je zelo velik in nam Slovanom vedno sovražen. V Friedjungovi pravdi je dobila naša diplomacija, je dobilo nemško nadčloveštvo lekcijo, katere ne bo tako kmalu prebolelo. Želimo le, da bi ta lekcija, in sicer v nasprotni smeri — kakor dosedaj — učinkovala na notranjo politiko. Če so utemeljeni ti upi, če imajo dunajski vodilni krogi odprte oči in zmožnost razumeti tok časovne zgodovine, če so se vsled dogodkov preteklega leta kaj otesli starih grehov — se mora v kratkem pokazati.

c) Lokalno-politični del:

Smo li napredovali ali nazadovovali v zadnjem desetletju?

V političnem oziru ne moremo zaznamovati posebnih uspehov. Izgubili smo celo vrsto naprednih županov in so danes na deželi napredni župani le še bele vrane. Najboljši v tem oziru je še radovljiški okraj, kjer nasprotniki kljub silnemu pritisku niso mogli zatreti napredne misli. Napredna ideja ima na Gorenjskem svoje žile globoko v koreninah, zategadel govoriti o kakem iztrebljenju naprednih stremiljenj ne odgovarja resnici, kajti pognala je v zadnjem času krepka mladika v podobi naprednih političnih in gospodarskih društev, ki obetajo mnogo: V krepkem razvoju je tako društvo za škofjeloški sodni okraj. Za kranjski okraj se menda skliče ustanovni občni zbor že v kratkem. Pričakovati je od te organizacije najsijajnejših uspehov, ker le združeni bomo mogli odbijati čimdalje

hujše navale vsestransko edinih sovražnikov. Današnja doba je doba organizacij in združenja. Zatorej v organizacije!

Izpremenil se je državnozbornski volilni red. Dosedaj smo volili v mestih in trgih záse in v kmečkih občinah záse. To pa se je odpravilo in sedaj volijo meščani pri državnozbornskih volitvah skupno s kmečkimi volilci. Na ta način zmaguje vedno kmečki živelj. Vsi mandati na Gorenjskem so potemtakem prišli v klerikalne roke.

Tudi za deželni zbor smo dobili nov volilni red. Tu je ostalo v tem oziru še po starem. In tako smo v mestih in trgih po hudem boju prodri že pri glavni volitvi z obema naprednima kandidatom. Deželni zbor je sedaj sestavljen iz 12 naprednjakov, 26 klerikalcev in 11 Nemcev. Razpolaga torej s tremi glasovi večine. Ima torej tudi večino v deželnem odboru in deželnem šolskem svetu, odkar je deželni zbor sklenil postaviti, da se volita namesto dosedanjih dveh štiri zastopniki v deželni šolski svet, kjer z brutalno silo preganja napredne učitelje in brezprimerno rutino prestavlja na vsa boljša mesta klerikalne učitelje. Sramotni pečat je pa na njej, da je prodala Nemcem Belo peč s tem, da jeb il ondi imenovan šulferajnski učitelj Krauland. Naravno je,

Občudujejo jo tujci, nje slava in nje krasota se opisuje po vsej Evropi, v vseh jezikih — a žal, da ta lepi, od stvarnika tako blagoslovljeni raj slovenskega ozemlja prihaja dan zadnem čimdalje bolj v tuje roke — in da nekda tako krepki in žilavi rod, potomci zgodovinskega Valjhuana, propada vedno bolj in bolj, tako gmotno, moralno in narodno.

Naša trditev ni nikakor pretirana, temveč istinita. In tej naši trditvi nam mora vsakdo potrditi, kdor le količkaj podrobneje zasleduje tok sedanosti, ki je zavlada v najnovejši dobi, oni tok, ki je dobil tako ugodna tla — baš na Gorenjskem.

Najlepši del naše Kranjske — idilična Gorenjska — je bil do otvoritve nove železnice — takozvane bohinske — pravzaprav popolnoma zaplankan, posebno kar se tiče bohinskega kota — a tudi dolinski del ni bil dosti boljši. Tu je narod živel prav patriarhalno življenje. Vso duševno hrano je dobival edinole iz Mohorjevih knjig, temelj tej naobrazbi je bilo šolanje v enorazrednicah — a narodno zavest, narodno navdušenost si je težko pridobil v raznih cerkvenih bratovščinah — a stali so pod neomejeno, naravnost tiransko oblastjo raznih fanatičnih duhovnikov Berličevega in Pibrovega kalibra, katerim je bila najvišja postava: jaz. Umevno, da je vsled tega ostalo tudi narodno gospodarstvo kakor tudi zasebno daleč, daleč v ozadju in ono bahanje z raznimi sirarnami in mleknarnami je bil le pesek v oči javnosti. Kajti — kako se more tu govoriti o kakem pravilnem skupnem zadržnem gospodarstvu, ako n. pr. še danes ne premore ves bohinski kot ene, edine skupne večje mlekarke zadruga — ki bi se, recimo, mogla le imenoma meriti s kako švicarsko zadrugo. In da je prav tako z našim planšarstvom po gorenjskih planinah — stoji pribito. Tista akcija, ki se je v najnovejšem času vprizorila v povzdigo gorenjskega planšarstva, bo služila po večini tujcu, ki zasede prejaliste naše slovenske planine. In kako malo vpoštevajo baš merodajni faktorji slovenski živelj po gorenjskih planinah, nam jasno priča prav verski zaklad s svojimi vnebovpijočimi šikanami in z nastavljanjem ultranemških uradnikov po teh krajih. Da je ista revščina tudi na obrtno-gospodarskem polju — kjer gospoduje oholi Nemeč-tujec, a Slovenec mu tlačani od jutra do večera — jasno pričajo mnogobrojne tovarne po vsej dolinski

ravnini od Trbiža do Kranjske, oziroma Radovljice. Premnogo je tu tovaru; gospodar jim je Nemeč, boljše službe posedujejo Nemci — a domačin Slovenec opravlja težaška dela — za najnižjo dnevno plačo po izredni milosti; ako ti ni prav, idi! —

Tok časa je prinesel bohinsko železnico in ž njo je prišlo tudi vse drugačno življenje, vse drugačne življenske zahteve. Tujec je prišel v deželo, ogledal si je natančno kraj, ljudstvo, njegove običaje, njegovo duševno obzorje, njegovo narodno zavest in slednjič gmotni položaj. Spoznal je, da je tu kraj, kjer se bo dalo živeti prijetno, kjer se bo dal pridobiti lep svet po ceni, a delavne moči skoro zastonj. In domačin, po naravi naiven, umetno zadržan v izobrazbi in narodno popolnoma indiferenten — je spoznal, da ni tujcu kos v nobeni zadevi, se je vdal usodi. Sedaj pa kuje tujec kapital na rovaš domačina. Sicer so ustanovili ti njegovi voditelji tuintam razne konsumne zadruga — a te zadruga bodo in so deloma že postale grobokop mnogim, mnogim rodbinam — kar lahko pričajo nešteti žalostni dogodki, ki se doigravajo dan zadnem pri naših sodnijah. Izgledov bi lahko navedli nebroj. Ustanovile so se dalje tuintam — po posameznih župniščih — takozvane „rafajz-

Naša pesem.

„O, domovina, kdor te ljubi zdaj,
ljubiti mora s črnim gnjevom v duši ...“
O. Zupančič.

To je ideja svobode, napredka,
ki v prsih naših gorí od začetka
in v njih ne ugasne nikdar,
to je ideja, ki zánjo živimo,
tihí, ponosni se zánjo borimo,
zánjo umrîmo makâr!

Kakor v črn, ž len pajčolan je
z zmotami zdaj narod naš ovit
in nad njim z obrazom licemerskim
vlada laž zdaj, vlada jezuit.

To je ideja-zmagovalka
novih solnc oznanjevalka,
z novimi zarjami venčanîh dni.
To je ideja, ki vse naj prešine,
naj se razlije čez krog domovine,
v slednji košček te robske prstî!

In kdor čuti v duše globočinah
vso to zlobo, vso to blaznost zmot,
nima, nima za upór poguma.
skrije se, — počene v varen kot ...

A kdor se upre jim z jasnîm čelom
— od resnice svete ves razvnet —,
jutri že zadene z lec cerkvenîh
ga gromeč anathema: „Prokleti!“

A to je ideja-zmagovalka,
novih solnc oznanjevalka,
z novimi zarjami venčanîh dni.
Kar je nezdravega — le naj odpada,
pride pa ura: in zopet zavlada
sila titanska mladîh močî!

* * *

Desetletje — — Kaj je desetletje?...
Dalje pot drži navzgor!
Dokler se ne bo odmêv te pesmi
nosil svôbodno od gôr do gôr!

Spesnil A. F.

da je narodno-napredna stranka vsled večine v deželnem odboru, ki imenuje svoje člane, prišla ob veljavo tudi v cestnih odborih in v krajnih šolskih svetih.

Slovenska državnozbornska delegacija ima zaznamovati različnih razočaranj in blamaž. Dobili smo nepotrebne nemškega deželne šolskega nadzornika, nemško državno gimnazijo v Ljubljani, od občutnih klofut in udarcev, ki jih je vlada prizadjala koroškemu Slovincem, se kar opotekamo, cesar je daroval za nemško gledališče v Ljubljani 20.000 kron, Schwarz je še vedno deželni predsednik na Kranjskem i. t. d. i. t. d.

V zadnjem času se mnogo govori in piše, da dobimo Jugoslovani svojega ministra. Če se to obistini, potem smemo to dejstvo imenovati edino večjo pridobitev zadnjih desetih let.

Gorenjska v nevarnosti.

Slovenec, tvoja zemlja je zdrava —
V. Vodnik.

Tako je pel že Vodnik! In v istini, da ni lepše in krasnejše zemlje, kakor je baš Kranjska, specijelno Gorenjska, ki se da primerjati z najslikovitejšimi deželami širne Evrope.

novke, ki bi naj služile v pomoč hirajočemu kmetu, a žal, da se baš po teh zavodih greši le prepogostokrat tako „krepstno“ v „prid“ kmeta, da ima končno besedo sodnija ali pa — revolver.

Kako daleč pa privede naš narod baš ona naobrazba, ki jo prejema naš preprosti narod izključno le iz duhovskih rok in iz rok njih privržencev, vidimo jasno baš zopet v tem okraju. Kajti sodnijski zapisniki so najtežji obtožitelji teh vzgojiteljev in bodoči statistik, ki bo hotel opisati vpliv posameznih vzgojevalcev našega ljudstva, naj le pregleda število sodnih vložkov in prvi pregled bo pokazal, da cvete baš tožbarstvo najbolj v onem kraju, kjer je ljudstvo najbolj pod oblastjo klerikalizma, pod oblastjo duhovščine.

Vsled teh tako žalostnih odnošajev in vsled tako obupnega položaja — je posegel le premnog gorenjski domačin po edini rešitvi — po njegovem mnenju — po žganju. Zanimivo bi bilo navesti podrobnejše število o zavžitem žganju, a opustimo sedaj, mogoče se vrnemo še na to poglavje.

To je resničen položaj naše Gorenjske.

Nismo črnogledi! Še moremo rešiti veliko, veliko tu na Gorenjskem. A ta rešitev mora priti prav kmalu, ker drugače bo — prepozno.

In ta rešitev bi se jako pospešila z ustanovitvijo dobre in zdrave gospodarske organizacije, s povzdigo politične in narodne zavednosti — s pomočjo mnogih poljudnih predavanj in z nakupom zadolženih posestev, ki pa morajo priti v zanesljive slovenske roke. A kakor velevažna gospodarska pridobitev bi bila ustanavljanje večjih tovarn, kajti baš Gorenjska hrani v sebi nešteto množino vodnih sil in naravnih zakladov. <

č) Tedenski politični pregled:

Iz deželinih zborov. Nemški nacionalci so v nižjeavstrijskem deželni zboru zopet vložili predlog, da bodi nemščina edini učni jezik na vseh javnih ljudskih in meščanskih šolah v tej kronovini. Najti hočejo za zakonski načrt besedilo, ki bi omogočilo sankcijo. Gališki deželni zbor se je sešel v torek, dalmatinski in koruški pa 17. t. m. — Češki bo sklican šele koncem tega meseca na prav kratko zasedanje.

V Pragi so imele nemške stranke minulo soboto posvetovanje, na katerem so bili zastopani poleg čeških tudi planinski Nemci. Kakšna zbežnost in brezprogramnost vlada med temi ljudmi, ki so nekdanje igrali v Avstriji prve gosli, se vidi najbolje iz tega, da so se po neskončno dolgotrajnih obravnavah razšli, ne da bi bili splon kaj sklenili. Mnogo so tarnali o težavnem položaju Nemcev v državi splon in na Češkem posebej, o vzbujanju drugih narodov in o podobnih saroumevnih stvareh, obljubovali so si bratstvo in enake lepe besede, različno so sodili o novem državnozbornem poslovniku in končno so šli domov.

Ministrskim predsednikom na Ogrskem je imenovan grof Khuen-Hedervary, ker se je misija Lukačeva ponesrečila. Najbrž bo novi ministrski predsednik razpustil državni zbor in razpisal nove volitve.

Novi hrvaški ban utegne postati grof T. Pejačević, ker je sedanjemu banu Rauchu stališče omajano vsled Friedjungovega procesa. Cesar je grofa dne 10. t. m. sprejel v avdienci in se je dal natančno poučiti o hrvaških razmerah.

Avstrijsko-italijansko zavezništvo lepo ilustrira dejstvo, da je avstrijska vojna uprava ustanovila novo mestno poveljstvo v Rivi, kjer se je tudi znatno pomnožila posadka.

Krečansko vprašanje zopet straši. Avtonomna vlada otoka je prisegla zvestobo grškemu kralju, vsled česar so seveda na Turškem razburjeni. Na Grškem delajo pač tako, kakor da se ne menijo za to, kar se godi na Kreti, toda Turki so nezaupljivi. Anglija je baje poslala štiri bojne ladije pred Kreto, da varujejo turško vrhovno gospodstvo.

V Belgiji so v mnogih občinah izvoljeni socialistični župani. Vlada doslej ni potrdila nobenega. Zategadelj se čaka z napetostjo, kako bo nova vlada ravnala v tej stvari.

Volitve na Angleškem. Razpustil se je parlament. Danes se vrše prve volitve. Okrog 60 volilnih okrajev pojde ta dan na volišče. Dne 5. januarja je bilo po deželi in po mestih štiritisoč volilnih shodov, na katerih je govorilo sedem ministrov. Rezultat volitev bo velepomemben za najbližjo bodočnost Anglije.

Narodno gospodarstvo

a) Kmečke zadeve:

Zakaj propada kmečki stan?

Piše odličen sodnik.

To vprašanje vrši že leta in leta kakor uganjka med vsemi stanovmi, ne samo v naši kronovini, temveč križem države in tudi izven nje.

Premnogi so že pričeli reševati to zamotano uganjko, prihajali so na dan z vsemi mogočimi in nemogočimi nasveti; eden je vlekkel naš zavoženi kmečki voz pri ojnicah, drugi ga je potiskal od zadej, tretji ga je vlekkel za ročico i. t. d. i. t. d. Nabralo se jih je vse črno okrog in šlo bi bilo, da so potegnili vsi naenkrat složno, z združenimi močmi. Bilo pa je poleg, kakor povsod, tudi nekaj nagajivcev, ki so potiskali samo navidezno, v resnici so pa vlekli nazaj. In tako tiči sedaj naš voz še globokeje v blatu, kakor je tičal kdaj poprej. Če ima drevo slabe korenine, je bolno in usahuje, sicer počasi, vendar gotovo. Treba je koreninam zdravila. Če se prične zdraviti na vrhu ali koncem vej, je vspeh nemogoč; če se ga obreže, se navidezno pomladi, mladike so vodene in prva zima jih pokonča. Tudi kmečki stan je bolan v koreninah, zato tudi počasi gine, usahuje in morda ni daleč čas, ko bodo pred četrto stoletja še cvetoče kmetije popolnoma uničene, razdeljene, razkosane, razpadle v sto in sto delov.

Skoro četrto stoletja gledam in čutim propad kmečkega stanu, vidim, kako počasi pada v položaj, iz katerega mu ni rešitve. Iskal, bolje rečeno, razmotrival sem to, takorekoč že naprej preračunjeno propadanje in prišel sem po dolgih letih izkušnje do prepričanja, da je bolan že koren, hudo bolan, in sicer za neozdravljivo — sušico — ker ni dobil potrebne hrane — „izobrazbe“. Izobrazba, in to temeljita izobrazba kmečkega stanu bi bila edini pogoj, edino sredstvo, ki bi v doglednem času moglo rešiti kmeta gotovega propada. Vsi sloji, vsi stanovmi so v zadnjem četrto stoletju silno napredovali. Združili so se v močne skupine, da se sedaj rama ob rami dvigajo in borijo za obstanek in napredek, le kmet je ostal tam, kjer je bil, ni skrbel za izobrazbo in napredek, temveč se prepustil drugim, da so ga vodili sebi v korist, njemu v pogubo. Duhovniki, advokatje, trgovci, obrtniki, postreščeki, delavci, da, celo berači in potepuhi se združujejo in napredujejo, le kmetje se med seboj zavidajo, prepirajo in razkosani uničujejo. Vsa zastopstva pri vseh upravah prepuščajo drugim stanovom in jim zaupajo, a ti njihovi navidezni reševalci uporabljajo položaj in ga izkoriščajo záse. Povejte mi slučaj, da bi bili trgovci volili kmeta v trgovsko zbornico, advokatje poslali kmeta v katerikoli zastop, da varuje njihove koristi. Kdaj so duhovniki poslali kmeta na cerkvene koncilije, kdaj meščani volili kmete v deželni ali državni zbor? Nikdar! Kdaj pa si je kmet še sam izbiral svoje zastopnike? Nikdar! Igrača smo v rokah svojih izkoriščevalcev, vse gre na račun naše neizobrazbe.

Primerilo se mi je pred nedavnim časom, da sem kmetom priporočal samostojnega kmečkega kandidata. Bili so zadovoljni. Vstal pa je hudi duh v podobi duhovnika, ki je rekel: „Možje, kako bo ta, če ga izvolite poslancem, delal postavne. To ni lahka stvar; za to je treba učenih mož, ki vedo že naprej, kaj je prav in kaj ni prav.“ In zopet so vstali kmetje in mu pritrdili. Volili so advokata namesto kme'ca, ker so bili neizobraženi, nesamostojni in omahljivi. Takih slučajev je na tisoče in tisoče, a vsi kričeče pričajo o neizobraženosti. Vsi stanovmi, ki pričakujejo od kmečke nevednosti kaj dobička záse, izkušajo ga tudi obdržati v tej nezavednosti in zopet smo tam, ker kmet nima izobrazbe in se jim ne more ustavlja.

Kaj mu pomaga sto vreč umetnih gnojil, če jih ne zna porabiti, kaj pomagajo drobtine, ki mu jih mečejo z gosposke mize, kakor lačnemu psu. Hlastno jih požira, ne ve pa, ker ni izobražen, da so to le drobtine od pogače, katero je on položil na gosposko mizo. On si je ni

upal načeti, načel in potrebil jo je v svoji samozavednosti gospod, kmet pa je jedel drobtine, ki so gospodu ostale od njegove pogače. Ne zaveda se svoje moči in veljave, podcenjuje se, zaničuje se, ne čuti se enakovrednega z izobraženimi stanovmi — ker sam ni izobražen Dalje.

Kmetije, skrbimo za izobrazbo!

Dopis iz loškega okraja.

Malokateri stan potrebuje v svojem praktičnem delovanju toliko znanja, kakor ravno kmeti. Delavec v tovarni se peča n pr. z enim in istim delom in mu je treba, da se izuri popolnoma le v istem. Ravnotako večina našega uradništva in meščanstva. Kmet pa mora znati najprej, kako naj dela, da mu donese polje največ pridevkov, on mora tedaj dobro poznati naravo, potrebne so mu zato razne naravoslovne vede. Poleg tega mora znati, kaj naj prideluje, katera rastlina, oziroma katera kmetijska panoga mu nese pod določenimi pogoji največ dohodkov. Znati mora zato tudi dobro računati, skratka, biti mora dober trgovec, ki vse prevdara in preračuna, kako bo izhajal s to ali ono stvarjo. Zahteva se že, da mora poznati kmet vse državne in deželne zakone. Torej biti mora celo jurist! Marsikoga slišimo govoriti, da je kmeti stan najbolj priprost in da ne zahteva, oziroma da mu ni treba znanja; kdor to misli, se jako moti. Nekdaj se pač ni zahtevalo od kmeta, da bi kaj znal, a danes je to drugače. Časi se izpreminjajo in z njimi vred se izpreminja tudi človeštvo. Nekdaj se pač ni poznalo konkurenčnih bojev, katere moramo bojovati dandanes. Pridelovalo se je prej le za domači trg, a sedaj je treba za svetovnega, kjer hoče izpodriniti drug drugega s svojim blagom.

Znanja je treba našim kmetiskim gospodarjem, da ne zavedejo svojih kmetij v propast. Tako znanje si pa pridobijo najlažje na ta način, da pridno čitajo kmetijske liste, ki so pi ani za dotične krajevne razmere. V takih listih je obilo naukov, katere si kmeti lahko počasi pridobi. Iz njih se poižve kar naravnost, kako in kaj delajmo, da bomo imeli od svojih kmetij čimveč dohodkov.

Res je, naenkrat ne boste obogateli, ko ste prečitali par listov kakega kmetijskega časopisa, ker v listu ni pisano za posameznega gospodarja, toda marsikatero zrnje bo pa le padlo na rodovitno zemljo in bo lahko rodilo mnogoteri sad. Samo en dober nauk povrne lahko tisoč- in tisočkrat onih par bornih novičev, ki jih da kmetovalec za dober list. Seveda vsega tudi ne more narediti kmet, kar se mu nasvetuje v listu, ker mu morda njegove, bodisi gmotne ali druge razmere tega ne dopuščajo, marsikaj pa si vendar lahko napravi ali pa vsaj izboljša. Vsakdo pač sam ve, da je človek tak, da najprvo dela, k čemur je primoran, in šele potem, kar bi rad. Kdor pa ne začne, ta tudi ne konča.

Zatorej, kmetje, naročajte kmetijske časopise in berite jih! Izprevideli boste, da vas dobro uče, kako vam je treba kmetovati po zahtevah sedanjega časa. Pomnite, da je in ostane nevednost najdražja stvar na svetu. Zatorej naj si vsak kmetovalec preskrbi list „Kmetovalca“ in „Gorenjca“, katera mu bosta vedno zvesta kaži-pota k izobrazbi.

b) Promet s tujci:

Ufisi.

— — — „Svetla zarja zlati z rumen'mi žarki glavo trojno snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja.“

Prijazni bralec, stopi sredi kranjskega polja in zazri se v veličastno in obenem mikavno panoramo, ki se nudi ondi Tvojem očem. Ali imaš izlepa na slovenskih tleh lepši krogogled nego tukaj, kjer uživaš, jedva par minut oddaljen iz mestnega prahu, na široko odprtem polju krasoto večnolepih slovenskih gorâ, nebotičnih orjakov, kjer Ti seže z enim pogledom Tvoje oko od kršne Goriške do zelene štajerske meje, obenem Ti je pa odprt pogled v naš tužni

Goročan — zibelj Slovenstva, „k'tera zdaj ima grob komaj za nas“. Triglavsko pogorje se kosa s kamniškimi planinami; obojna slika lepša druga od druge. Sredi obeh pa se dvigajo naše Karavanke s ponosnim Stolom in novozgrajeno „Prešernovo kočjo“ na vrhu, zgrajeno po desetih letih obstanka Kranjske podružnice „Slovenskega planinskega društva“. — Poleg teh planinskih velikansov pa Ti na levo in desno ginejo gorska pobrdja nižje in nižje, dokler se ne strnejo z rodovitno planoto, na kateri počiva oko s tisto mirtostjo, s kakršno je prej počivalo na obeljenih robovih tikajočih, se azurne zavišnosti neskončne obzorja.

Ne dajo se definirati občutki, ki prevevajo ob takem pogledu čuteče človeško srce; saj povsod se Ti kaže stvarnica v svoji vsemožnosti, obenem Ti pa daje dušnega razvedrila in krepila, češ, tudi Ti človek si del tega stvarstva, tudi Ti zajemaš svoje moči iz silnosti obdajajoče te mo-gočne narave, iz katere si izšel in v katero se boš povrnil.

In če stojim sredi polja zroč v slikovite grebene in ojstrine, ali če zrem na ravno polje razskalovite vršace, občutek in utis imam vedno isti: srečen sem, da mi je dano občudovati naravno krasoto slovenske zemlje.

Če kje, tedaj so v Kranju, tej starodavni gorenjski prestolnici, podani vsi predpogoji za razvoj planinstva, za razvoj turisticke, kolikor se to tiče stvarstvenega položaja. Tudi prometne zveze niso temu v neprimoljivo, da celo ugodne so. Nekaj pa je, kar treba pribiti to je: nezadostna udobnost napram tujcem, domačim ali

Deželni poslanec za okraj Kranj-Skofja Loka
Ciril Pirc

inorodcem, premala in preslaba pre-skrbitev v hotelskem in gostilniškem oziru. Bodimo odkriti in denimo roko na srce, pa recimo: Povsod skoro je v tem oziru boljše nego v Kranju! Le poglejte v Kamnik, Tržič i. t. d. — Treba je tukaj remedure in naj nam nihče ne zameri, če smo se dotaknili tega vprašanja. Le vprašajte v Ljubljani in dobili boste odgovor, ki naj ne bo Kranju v nevoljo, nego v izpodbudo. Ganite se, izkušajte kaj nuditi potnikom, ne zanašajte se zgolj na prirodno krajevno krasoto, nego vstvarite v Kranju to, v kar je v prvi vrsti poklican, in to je: središče turistovskega prometa, izhod na raznokrajne razgledne točke, letovičarsko osredotočišče, komfortno, modernim razmeram ustrezajoče mesto, kjer tujec ne bo šele iskal krepila in razvedrila, ampak se mu bode isto, gospôda moja, notabene, nudilo.

Lep je Kranj, najlepše slovensko mesto je, kar se tiče lege in ozadja, čvrst in zdrav rod živi v tem mestu in visoko drži prapor Slovanstva; v zdravstvenih zadevah ni strahu, vodovod je vpeljan kristalnočiste zdrave pitne vode — in Kraj bodi tudi v tujkem prometu za prihodnje nekaj drugega, nego je bil dosedaj.

Vsi tisti, ki se navdušujete za krajevno krasoto našega lepega mesta, vsi tisti ste poklicani, da storite v povzdigo planinskega in sploh tujkega prometa vse, kar služi modernizaciji našega Kranja.

Koliko je ljudi, ki ljubijo naravo, ki jo pa hodijo uživati in občudovati v tuje, recimo naravnost, v nemške kraje. Kaj treba hoditi tja, ko imaš lepših točk doma! Marsikdo ne pozna lepote slovenske domovine, tri ure od domačegakraja mu je razgledna točka neznana — na Soublick pa gre, — ker ima ondi udobnost na razpolago,

na domači zemlji pa ne. — To je premisleka vredno. Samo tarnanje ne pomaga nič, storiti je kaj treba. Če hočeš privabiti tujca, moraš predvsem sam poznati svojo domovino, ker je drugače tujcu niti razkazati ne boš mogel.

Lepa so šetališča in pota po kranjski okolici, krasne partije se dajo napraviti, saj ni tja in ni sem daleč, toda treba je odkriti svet, treba je povedati ljudem, kje to in ono, kam se tuintod gre in treba je tudi popraviti ljudi, če pridejo slučajno v slabo vreme.

Turisti vedo najbolje ceniti, kje se dobro in ceno ali slabo in drago prebiva, in turisti nesejo svoj glas po deželi.

In če

„z nebotične višočine
se mi daljni svet odpre“,

potem je istotako resnično, da ta pogled v daljni svet lahko uči marsikaj, česar danes pri nas še tako krvavo pogrešamo in vsled tega celo sami nosimo denar v drago, nam sovražno tujino.

Držimo se pोकrela, da vsak sam sebi je najbližji, da naj slovenski denar ostane med Slovenci, in takrat, ko bomo to vzdrževali praktično, bode tudi raz „glavo trojnosnežnikov slovenskih siv'ga poglavarja“ v novi svetli zarji zažaritev, da Slovenec

«Pokazal se je korenine prave!»

c) Mlekarstvo:

Senčna stran naših mlekaren ali: dajte ljudstvu mleka!

Dobrih deset let bo, kar so začeli pri nas ustvarjati mlekarno. In danes po tej kratki dobi! Imamo jih prav lepo število; vsaka večja vas in fara ima svojo mlekarno ali svojo mlekarsko zadrugo, tudi razni zasebniki so osnovali svoje lastne mlekarne.

Razvito mlekarstvo tvori jako važno in dobičkanosno panogo narodnega gospodarstva. Kdo bi to tajil. Vsaka stvar ima pa tudi svojo senčno stran, večjo ali manjšo. Taka je tudi z našim mlekarstvom in najbrž ni drugače z mlekarstvom po onih krajih, kjer vladajo podobne razmere kakor pri nas.

Niti na misel nam ne pride, da bi nasprotovale našemu mlekarstvu ali ga hoteli izpodkopavati v vrsticah, katere hočemo tukaj napisati. Opozoriti hočemo le na neko silno nujno zadevo. Ako ne bodo vplivni krogi, v prvi vrsti naše državne in naše deželne oblasti, katerim zadnjim je vendar blagor našega kmečkega ljudstva toliko pri srcu, pravimo, ako ne bodo vsi ti obrnili svoje pozornosti na to zadevo, utegnejo naše mlekarno imeti v doglednem času svoje usodepolne posledice, katere se po nekaterih krajih že kažejo za revno kmečko ljudstvo.

Dokler ni bilo mlekaren, ni imelo mleko pri nas nikake cene. Na kmetih ga je bilo dobiti za vsako ceno, večkrat tudi zastoj, ker ljudje niso vedeli kam z njim. Tedaj je mleko tvorilo glavni del hrane tudi po boljših in imovitejših domovih; revežem pa je bilo skoro edina in, hvala Bogu, cena in najboljša hrana.

Popolnoma so se pa razmere izpremenile, kar so ustanovili pri nas toliko mlekaren. Boljši gospodarji, tudi ako so člani mlekaren, že še pustijo toliko mleka záse in za svojo družino, da ga baš ne pogrešajo. Kaj pa reveži, ki nimajo svojih krav! Cena mleku je na kmetih poskočila toliko, da ga reveži ne morejo kupovati. No, in kjer ni mleka, posežejo po drugih hranilih, zlasti po sami kavi, po čaju, mnogokrat tudi po omamljivem žganju i. t. d. Kake so posledice! Ne vprašajte me! Kako naj kava čaj i. t. d. nadomesti tečno in krepilno mleko! Človeku se kar milo stori, ko vidi na mizi revnih ljudi namesto žgancev, politih z mlekom, namesto mlečnatega močnika in mlečnate kaše, črno kavo in čaj. Da, prišli smo že tako daleč, da niti ubogi črviček-rejenček ne pozna mleka. Pri slabotni materi ga prepogosto ne dobi, mleka od krave mu starši ne morejo kupiti in tako se mora sirota zadovoljiti z redkim čajčkom! In ta pobarvana voda naj mu da moč, naj ga okrepi, naj zadovolji to ubogo stvarico, ki tako krvavo potrebuje hrane, močne na redilnih snoveh.

Res je, da ni pri nas še povsod tako. Po mnogih, mnogih krajih je pa le. Pa tudi drugod se

razmere kmału poslabšajo, ako ne pride ob pravem času pomoč, izdatna, resna pomoč!

Kako! Urediti treba stvar tako, kakor so že storili po nekaterih mestih. Osnovani so ondi mestne mlekarno, kjer morejo revnejši ljudje dobiti mleko za majhno ceno. Take javne mlekarno lahko poceni oddajajo mleko, ker uživajo podpore od strani države, občine in drugih javnih faktorjev. Enako bi morali za reveže poskrbeti tudi pri nas. Država in dežela bi morala podpirati naše mlekarno, ki bi se zavezale, da bi gotova množina mleka ostala doma in se za majhno ceno razpečavala med ubožne ljudi. Stvar ni težko izvedljiva. Poklicani faktorji naj se ganejo in uredijo to pereče vprašanje. Vemo, da jim ne manjka dobre volje, zlasti ne našemu deželnemu zboru, posebno pa še njega plemenitemu odboru. V tem odboru sede možje, ki pravijo, da so resnični prijatelji ljudstva. Nekateri izmed njih so naravnost izrasli iz nižjih stanov in tako poznajo obupne razmere na kmetih in med ubožnimi sloji po mestih. Ako hočejo biti res odkriti in pošteni prijatelji in podporniki ljudstva, potem naj poskrbe, da dobi to revno, dobro in pošteno ljudstvo, da dobe njih zanesljivi volilci poštene hrane, ki obstoji na kmetih glavno v dobrem okusnem mleku.

Proč s čajem in kavo z revnih miz! Ljudstvu treba tečne mlečne hrane v katerikoli obliki že. Potem ne bo tudi na kmetih toliko bledih lic, toliko bolezní, slabosti, toliko zgodnjih slučajev smrti.

Ljudstvo vas prosi mleka, dajte mu ga pa vi, ki imate v rokah državni in deželni denar, zlasti

Deželni poslanec za okraj Radovljica-Tržič-Kamnik
dr. Janko Vilfan

vi, ki vas je to dobro, pošteno, revno ljudstvo s svojimi glasovi, s svojimi skromnimi glasovi postavilo na lepa, odlična, mastno plačana mesta, kjer imate druge hrane dovolj in vam ni treba mleka. Ako ga vam ni treba, ga pa dajte revnemu ljudstvu.

č) Splošno:

Koliko je Gorenjska napredovala zadnjih deset let?

Ne da se tajiti, da Gorenjska v gospodarskem oziru prednjači ostalima deloma naše kronovine. — Ostanimo najprej v Kranju, gorenjski metropoli. Tu opazujemo vsestranski napredek. Iztekla je težko pričakovana tržiška železnica, zgradil se je toli potrební vodovod za Kranj in okolico, ki je bil skozi petnajst let predmet kar najintenzivnejšemu razmotrivanju od strani merodajnih činiteljev. Ta vodovod se razteza po 16 vaseh kranjske okolice in bo pravi blagoslov za prebivalce teh krajev. Koncem lanskega leta je bil oddan prometu novi, lični most čez Savo. Čeprav je preozek, vendar odgovarja vsem najmodernejšim zahtevam na tem polju. (Glej sliko!) Nova okrajna cesta v Besnico se prične graditi prihodnjo pomlad. Kanalizacija mesta je stalen predmet razpravam v občinskem odboru kranjskem. Nad železnim mostom čez Kokro je postavil gosp. Adolf Kreuzberger svojo elektrarno, odkoder dobivajo Kranjci električno luč. Izkazalo se je, da sedanja vodna naprava nikakor ne ustreza raznovrstnim zahtevam glede luči. Zategadelj stoji v akcijo še ta mesec Diesel-motor, k

je postavljen na travniku tik železnega mosta. Pravijo, da se bo odslej oddajal električni tok podnevi in ponoči, s čemur bo vsestransko ustrezno. Pred osmimi leti se je otvoril na kranjski gimnaziji osmi razred, tako da je sedaj popolna. Dobili smo lansko leto podružnico „Glasbene Matice“ s podporo občine in poštvenih prijateljev godbe. Mestna hranilnica v Kranju, največji denarni zavod na Gorenjskem, od leta do leta vidno napreduje, tako da bo že letos ali drugo leto mogla od svojega čistega dobička darovati nekaj tisočakov v občekoristne namene. Iz potrebe se je ustanovilo kreditno društvo, ki tudi vrlo koraka naprej. Mestna občina kranjska je otvorila na Kokri svoje kopalnice, ki se jej dobro rentira. Telovadno društvo „Sokol“ si je postavilo pod Gaštejem velik telovadni prostor, ki služi pozimi za drsališče, poletu pa tudi kot lawn-tennis. Priljubljeno Cofišče je prevzelo v najem društvo za privabitev tujcev in olepšavo Kranja in okolice. Odprto je javnosti vsak čas. Obrtno-nadaljevalna šola v Kranju je od lani opustila večerni pouk in se isti vrši ob četrtkih in nedeljah dopoldne. Osnovala se je zadruga za zgradbo narodnega doma v Kranju. Godba, katero zelo pogrešamo, se zopet snuje. Kranjski kolodvor so precej razširili, vendar še ne odgovarja vsestranskim zahtevam občinstva, promet, zlasti ob nedeljah in praznikih, je izvenreden. Moderna klavnica ustreza za enkrat določenim predpisom. Če še omenimo, da je bil otvorjen lani „Ljudski dom“, kjer je zbirališče nasprotnikov, in da se je sezidala sirotišnica povedali smo površno vse, kar smo se namenili.

Na potu proti Podbrezju je zgradila država čez Bistrico nov, moderen most, katerega smejo biti tamošnji prebivalci veseli. — Naklo je dobilo novo dvorazredno šolo. Upanje je, da dobi skoro prepotrebni vodovod. — V Trziču vidimo postavljen „Sokolski dom“.

Radovljica pod županovanjem dičnega g. dr. Janka Vilfana nosi krono napredka na Gorenjskem. Slika nam kaže novo Radovljico. Že so ji prorokovali propast, pa se je vendar dvignila in danes je v ponos marsikateremu provincialnemu mestecu na Kranjskem. Na novo so ondi sezidana poslopja: Mestna hranilnica v Radovljici, petrazredna ljudska šola, okrajna sodnija in postopje posojilnice v Radovljici poleg še nekaj drugih zasebnih ličnih poslopij. V treh letih so dobili Radovljičanje zelo potrebni vodovod. Nemirni duh seveda ne miruje nikdar. V teku je električna luč in postaja.

V Lescah zapazimo pivovarno, ki je last združenega odbora Slovencev in Nemcev. Tu je izginil sloviti napis Lesce-Bled. — V Kamni gorici so si zgradili lično poslopje, v kateri imajo dvorazrednico. — Na Bohinjski Beli so dobili dvorazrednico.

Na Bledu je od leta do leta stavbeno gibanje živahneje. Dobili so zadnji čas dva zdravniška Slovenca. O nakupu gradu se vedno razpravlja. Sezidana je nova župna cerkev. Vpeljal se je zimski šport, sankanje. Sicer pa to svetovnoznanu letovišče napreduje od leta do leta.

V Bohinju je opazovati veselo gibanje tujskega prometa. Po otvoritvi nove železnice je otvorjenih nekaj prav modernih opremljenih hotelov, ki ustrezajo potrebam tujcev.

Na Jesenicah so dobili novo lekarno. V doglednem času bo zgrajena ondi osemrazredna slovenska šola.

Kranjska gora in Dovje sta vsakoletno prijetno bivališče tujcev. Ker se letoviščarjem nudijo vse udobnosti, posečajo te divne kraje čimdalje bolj.

V Poljanah so dobili novo šolsko poslopje, v Kamniku društveni dom, v Škofji Loki klavnico i. t. d.

XX

d) Trgovina:

Nekaj o nakupu blaga na drobno.

Pri razviti trgovini, ki je po naši Gorenjski v vseh strokah, smatramo kot svojo dolžnost, da izpregovorimo nekoliko besed v nasvet našim ljudem, to pa posebno radi tega, ker se množe trgovine od dne do dne. Svojo prodajalno ima že vsaka zakotna vas, in če po preteku krat-

kega časa izgine ta ali ona trgovina, nastaneta že dve drugi, ki se poslužujeta v konkurenčnem boju vseh mogočih in nemogočih sredstev, katere izgledajo na prvi hip jako lokavo, v resnici pa so le spretne nastavljenke limanice kupo alcem. Ogibajte se trgovin, kjer se Vam visoko ceni, da nazadnje tudi pri velikem popustu, katerega ste dosegli s trudom, ne veste, ali ste plačali predrago ali prepoceni.

V prvem slučaju ste itak že čez ušesa upiljeni, enako pa tudi v drugem, kajti ako Vam je dal trgovec pod ceno, t. j. pod tisto ceno, katero mora zaslužiti, ako hoče izhajati, gledal bo, da Vam proda toliko dražje drugo stvar, da se znači razloček, in če mu to ne bo mogoče ob tej priliki, skrbel bo, da se to zgodi prihodnjic. Bojte se trgovcev, ki Vam vsiljujejo svoje blago kakor žid, kajti trgovec, ki ima časa, da ponuja svoje blago podrobno, nima doma dovolj opravka, kar je le znamenje, da njegova trgovina ni posebno priljubljena in se mora posluževati tega načina, da razpečava svoje blago. Navadnim frazam: „Jaz dam dva ali tri krajcarje cenejše, kakor moj konkurent; jaz sem nakupil blago od nekoga, ki je rabil denar in ga zato lahko cenejše prodajam; kupil sem veliko partijo blaga prav poceni, da Vam nihče ne more dati cenejše i. t. d.“ nikar ne verjemite, kajti tovarne ne delajo pri dobrih trgovcih nikakega razločka v cenah, drugo je neresnično, v tretjem slučaju pa gleda trgovec, če kupi kako partijo, gotovo na to, da zasluži pri njej. Bolj kot vseh teh pa se bojte trgovcev, ki postanejo vsled kakega političnega toka liberalci ali klerikalci, kajti taki trgovci so prvič hinavci, drugič pa največji špekulantje, ker izrabljajo plašč, ki so ga obrnili po vetru, le zato, da pokrije njihove lopovščine in sleparstva, ter pri tem bogate vsled vaše nepoučenosti in nerazsodnosti. Svetujemo Vam torej, da kupujete pri trgovcih, katere res poznate, da so ljudje, ki imajo trgovine, zato, da od njih žive, ne pa samo zato, da si z različnimi zvijačami polnijo žepe.

(Opomba uredništva. — Želeli bi, da se izreko o tem našem navodilu gorenjski trgovci, katerih večina je res solidna, svoje mnenje, kajti prepričani smo trdno, da smo zadeli pravo v korist kupovalca in poštenega trgovca.)

XX

e) Drobiž:

—g— **Kako se napravi gosta živa ograja?** Ograja je potrebna na vsak način pri zemljišču, ako se hoče zabraniti vhod ljudem in živini na isto. Ogradi se lahko z mrtvo ograjo, ali taka, ne le da stane samanasebi mnogo, ampak stane mnogo vzdrževanje iste pozneje. Da se denar prihrani, je najboljšje, če se napravi živa ograja ali plot. Za tako ograjo je najboljši beli trn ali glogovec. Ta ima pa — žalibog — to slabo stran, da je najboljšje zavetišče najhujšemu sovražniku sadnega drevja — glogovemu belinu. Zatoraj bi bilo umestno priporočati, da se ogradi naše pašnike, vrte, svinjske dvore i. t. d. kakor priporoča g. Vičanski v „Slov. kmečkem koledarju“ za letos, s smrekovim živim plotom, kateri ima pred drugim tele dobre strani: 1.) take ograje nam pridejo najceneje; 2.) ne škodujejo take ograje poleg stoječim rastlinam tako, kakor pa ograje iz trnja in gabra; 3.) prikrajšanje smrekovih ograj je res prijetno delo s takimi škarkami, ki so nalašč zato pripravljene, in odpadki se lahko porabijo za steljo; 4.) iz smrekovih sadik zraste tako gosta ograja, da niti kokoš ne more skozi; 5.) je ograja iz smrekovih sadik trepežen plot in kras posestva, ker je lepo temnozeleno poletu in pozimi; 6.) se ni treba bati, da bi se nahajale v taki ograji gosenice ali pa drugi škodljivci sadnemu drevju in 7.) je taka ograja priporočljiva, ker je živina ne objeda. Za tako ograjo potrebne sadike se dobi pa najlažje v kaki gozdni drevnici. Taka državna gozdna drevnica je v Ljubljani, iz katere se odda vsako leto po več milijonov sadik. Za sadike se je pa treba za časa zgiasiti, toraj še pozimi, ker sadik skoro vsako leto zmanjka in se kasnejšim naročilom dosikrat ne more več ustreči. Kako daleč narazen in koliko let stare sadike naj sadimo? Najbolje storiš, da izkoplješ 40—46 cm široki jarek v ravni črti in kakih 20—25 cm globok. Zgornjo plast zemlje na drobno razsekaj ter jo spravi na dno jarka (jame). Sadi se po dve vrsti, tako da pride drevesca med dva sadike v nasprotni vrsti. V črti naj bodo drevesca drugo od druge 36—40 cm narazen. Potemtakem pride 18—20 cm prostora meg sadikami. Vrsti na obeh straneh jarka pa naj bodeta oddaljeni kakih 10 cm od stene jarka

36 cm . . . . . 36 cm .

Saditi moraš tako, da pridejo sadike ravno tako globoko v zemljo kot so rastle poprej v drevnici; to se pozna po rumeni barvi pri koreninah. Posebno pozornost je pri saditvi treba obrniti na to, da se zadosti stlači zemlji, ker drugače se lahko precej sadik posuši. Glede starosti sadik bodi omenjeno, da so 3—4 letne najboljše. Tudi je paziti na to, če je suša, da se sadikam vedno po možnosti priliva. Da nam živina ne pohodi teh novo zasajenih ograj, ne posestava nam drugega, kakor da jih zavarujemo. Zavaruje se pa najlažje na ta način, da se napelje ob strani bodečo žico, katero je močno pritrditi na hrastove veje. Tako ograjo se doseže lahko v šestih letih, ako se ž njo vedno pravilno postopa. Ko je pa enkrat popolnoma dorastla, jo lepo obrežeš in storiš ž njo po svoji volji, kakršno hočeš imeti, ker taka ograja je kras celemu posestvu.

—g— **Naša kranjska dežela meri** 99:55 štirijaških miriametrov. Od tega je 14:18% njiv, 17:2% travnikov, 1:17% vinogradov, 44:43% gozdov, 15:7% pašnikov in 1:37% planin.

—g— **Živine imamo na Kranjskem:** 253.839 govedi, 24.821 konj, 38.630 ovac, 107.836 prašičev, 41.699 panjev čebel in 427.860 glav perutnine.

—g— **Tedenski sejem v Kranju dne 10. januarja 1910.** Prignalo se je: 147 glav domače goveje živine, 17 glav bosanske goveje živine, — glav goveje živine hrvaške. 3 domačih telet, — hrvaških telet, 57 domačih prašičev, — hrvaških prašičev. — domačih ovac, — hrvaških ovac, — koz, — buš in — bosanskih volov. — Pitani vol 100 kg 64—68 K, na polovico 100 kg 58—60 K, za pitanje 100 kg 52—54 K, kumerni 100 kg 36—40 K. Pšenica K 13,—, proso K 7:50, rž K 9:50, oves K 8,—, ajda K 7,—, repno seme K, fižol ribničan K —, mandalon K —, koks —, krompir K 2:30 za 50 kg, seme dom. detelje K 60— do 68—.

XX

DOPISI

A. Kranjski okraj.

a) **kranjski:**

Novice iz Cerkljan.

—kr— **Lep čas** je cerkljanski novice molčal, ko so iz drugih krajev prihajale vrlenu in neustrašenemu „Gorenjcu“ krajevne novice v borbi proti presitim in prenapetim klerikalcem.

—kr— **V sedanjem letu** pa obljublja, da se zopet predrami in izroči domačemu listu večkrat novic in zanimivosti iz naše okolice.

—kr— **Klerikalci** so si meli roke pred prazniki, ker so dobili v roke kmetijsko podružnico.

—kr— **Nekateri sebični in koristolovni** ljudje, kateri so zafurali svoje gospodarstvo že tako, da ne morejo več iz dolgo, so se hoteli okoristiti z denarjem kmetijske podružnice.

—kr— **Slišali so iz ust in po izdajstvu** neke mevže, katero se je uvrstila v napredne vrste, da ima podružnica 800 K denarja v blagajni, zato je nastala pri teh požeruhih grozna lakota, pripravili so se za naskok, — a glej ga spaka!

—kr— **Zajec jim je preskočil plot,** in na mesto polne blagajne, katero jih je vlekla k sebi, so dobili samo malo drobiža. O groza, o strah, o jeza! Prišel je kes „grevena“, ker ni drobiža, da bi si basali malhe razni Sajovci, Blažetovci, Dragarji, Avmani, široko in dolgo-ustni Janezi. Oh, bilo je res težko gledati te napol svete mozičke, kako so bili razočarani, ko zvedo neprijetno novice: denarja ni! Je že dolgo, kar je izplačan. Samo prečastitega gospoda Mohorjevega Janezka je manjkalo, da bi jim prilival in dodajal svojo učenost. Pa ne in ne. Ni ga bilo. Celu družbo je čakal pri Petrovcu, in kako kisel obraz je napravil, ko zve: danarja ni! Hudo, oh, za obupati: mizerija, mizerija!

—kr— **Kaj hočemo povedati?** Stvar je tale: Prejšnji odbor kmetijske podružnice se je trudil, da je priberačil nekaj kronic in s temi kronicami je imel tudi polno pravico razpolagati v občekoristne svrhe in namene. Zato je v svojih pravih sejah dovolil nekoč mlekarški zadrugi 300 K; zopet drugič strojni zadrugi nekaj Denar je bil naložen v Kmečki posojilnici in hranilnici. Hranilno knjžico je hranil načelnik, a sklepe odbora je vedno izvrševal „Babčev fantek“ ter tudi naznanjal v imenu podružnice raznim zadrugam in korporacijam, kam se je denar dovolil. Načelnik je na vse to pozabil koncem leta, s kakim namenom, se ne ve gotovo, znano je samo, da iz neke trmoglavosti. Kljub temu da je sam glasoval za ta izplačila, kljub temu, da je sam podpisoval dotične sejne zapisnike in sklepe, mrgolelo mu je po glavi o nekih 800

kronah. Gotovim ljudem so dišale kronice, šli in vodili so boj pod geslom: za celih 800 svetlih, belih kronic. Dobili so nekaj stiskačev, kateri bi drli za bakrenim vinarjem čez deveto deželo, da so jim prodali svoje glasove. Zato pride še enkrat kesanje.

— kr — **Kak nov odbor** so izvolili, kaže dovolj jasno to, da ni hotel po občnem zboru nihče pobirati članarine ne prevzeti pisem, hranilne knjižice, ne denarja, sploh z eno besedo nič. Vse so ponudili Jožetu Jenkotu, kateri je pobral članarino in shranil papirje Seveda njega ni cela stvar več brigala, če se celo odborniki niso hoteli meniti za premoženje.

— kr — **Šele Mohorjev Janezek** ali, kakor mnogo rajši sliši, žegnani kaplan Janez Bešter, jim je povedal po dolgem času, kako „neumnost“ so storili v svoji dobri volji Šele čez dolgo, dolgo časa so se jim začele odpirati oči, kakor staremu očetu Adamu, ko je vgriznil sredi rajskega vrta lepo rdečo, sladko okusno jabolko!

— kr — **Tožiti hočejo** močijci in predstavitelji predpustnih mašk. Nastavijo velike grozne „gavage“ pod kaplanijskimi okni, spodaj grmado iz tja obsodijo „Babčovga fanta“, kateremu zavije vrat novodošli mladi kaplan po ukazu Mohorjevega Janezka!

— kr — **Mladi kaplan, kakor se čuje**, je grozno učen. Minulo nedeljo je razlagal nekaterim možakarjem, kako se računijo obresti. Ej mladi mož, v Cerkljah ne znajdeš žveplenk!

— kr — **Nekaj za kratek čas**. Zvedeli smo naslednjo dogodbo iz mladostnih dni Mohorjovga Janezka, ki je trgal hlače na Jamniku. Nekoč vpraša ga sosed porogljivo: „Dečko, kako ti je ime?“ „Janez,“ odreže se možko mali Janezek. „In kaj boš takrat, ko zrasteš,“ glasi se vprašanje? „Še večji Janez kakor sem danes.“ Prav zares, korenito se je odrezal, zato je danes pravi hribovski Janez. A bog ne daj, da mi tega Janezka primerjamo z Janezom Beštrom. Še na misel nam ne pride.

— kr — **O „farovski posojilnici“** smo dobili prav pikantne stvari in dokaze v roke. Vse pride na vrsto. Ko objavimo nekatera pisma, bodo ljudje kar zijali in vedeli, pri čem da so. Samo malo potrpljenja, pride vse na vrsto.

— kr — **Na ogled** smo poslali danes nekaj številčk lista. Vsakdo naj ga skrbno prečita in nato zopet odda dalje svojemu sosеду ali znancu. Upamo, da pošlje vsakdo, komur se pošlje, upravništvu „Gorenjca“ v Kranj celotno naročnino v znesku 4 kron ter še pridobi, kakega novega naročnika. Na delo za samostojen, neodvisen list! Predvsem je potrebno, da se otrese vsaka hiša „farovskega strahu“. Zato pa naročite neodvisne liste! Preskrbljeno je, da jih klerikalci ne bodo več izrabljali, kakor se je ravno minulo leto enkrat zgodilo.

— kr — **Ne pozabite tudi** dopisovati listu, ali vsaj novičarja vedno takoj informirati o vseh zadevah, katere se želi spraviti v javnost. Na delo, kvišku srca dokler je čas!

Glas vpijočega v puščavi.

— kr — Naš slavni deželni odbor kranjski je imel zadnje dni pretečenega leta sejo, pri kateri je vložil poslanec Lampe načrt, ki osvetljuje v pravi luči klerikalno rimsko brezdomovinstvo, ki nima čuta do lastne grude in doma, temveč je neobčutljiv za ljudsko gorje, četudi mu je nastopiti pot po mrtvih truplih uničencev.

Oglejmo si ta Lampetov načrt, če postane zakon! Pri današnjem razpoloženju strank v deželnem zboru je prav lahko mogoče, da postane ta zakon meso, zato naj se ljudstvo vpraša, če bo zadovoljno z Lampetovim razlastilnim zakonom?

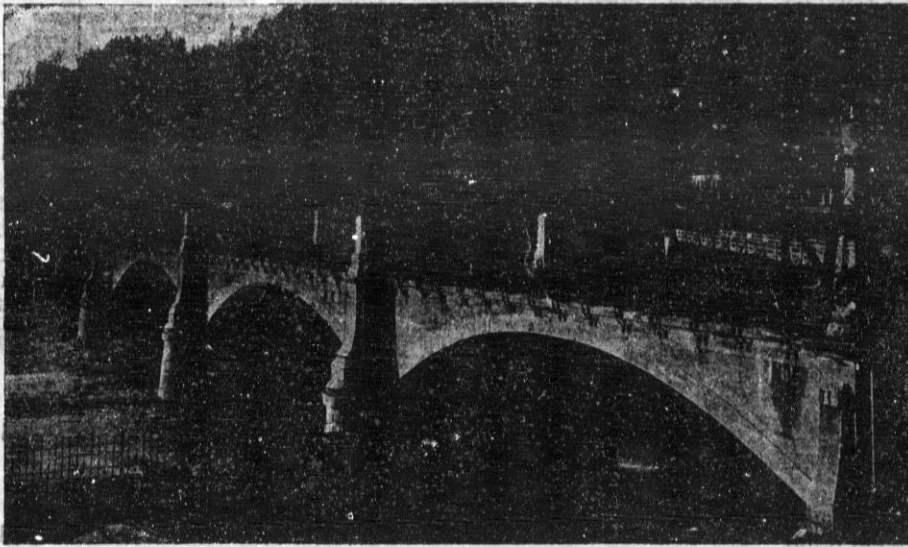
Vpogled v ta načrt nas privede do prepričanja, da se bo godila v uporabljanjem razlastilnega zakona marsikomu krivica.

Prizadeti pri takih podjetjih bodo izročeni na milost in nemilost našim klerikalnim posancem, ki delajo vse za blagor ljudstva (?), biti pregnani iz lastne grude in rojstne hiše, kakor nekdanj pod turškim tiranstvom brez vsake obrambe, za bore kronice, ko bi iz proste roke svojemu najboljšemu prijatelju za dvojno razlastilno ceno ne bilo nikdar na razpolago. Dokazilni slučaj Štembov-Struževo! Nikakor nismo oviratelji napredka in občekoristnih naprav, ker kaj takega vsikdar veselo pozdravljamo. Če se pa meri na to, razrušiti in ugonobiti moj lastni dom, vrt in posestvo prisiljeni potom po Lampetovim načrtu za boro odškodnino, smo prisiljeni povzdigniti

glas vpijočega v puščavi na vse naše deželne poslance, kateri niso rimski brezdomovinci, in ki imajo svoj lastni dom, družino in posestvo ter znajo ceniti kraj, kjer so zagledali luč sveta in prejeli objeme lastne matere, ti gospodje poslanci se nikakor ne morejo zavzemati za Lampetov načrt ki ima v sebi barbarski značaj, prisiliti in izgnati državljana iz rojstne hiše za bore majhno odškodnino. Če bi pa kljub temu Lampetova beseda postala meso, ozirati se morajo naši deželni poslanci v deželni zbornici na to, da se posestnikom, ki bodo primorani odstopiti svet za kake take naprave, vendar da primerno odškodnino, ne pa za bore groše, kakor nam Gorenjcem pri gradbi tržiške železnice, razlastiti domačo grudol!

Ko se je gradila leta 1869 Rudolfova železnica, so bile merodajne osebe pri razlastitvi zemljišč vendar toliko pravicoljubne da se je posestnikom, ki so odstopili svoj svet za železniško progo, dalo za štirijaški seženj srednje dobre zemlje dve kroni, akoravno so bila zemljišča istočasno polovico manj vredna kakor danes. Koliko se je pa dalo prizadetim posestnikom pri tržiški železnici za štirijaški meter?

Krivica se je godila ljudem pri razlastitvi zemljišč in da se temu opomore, se obračamo tem potom do gosp. deželnega poslanca Zabreta z uljudno prošnjo, naj blagovoli povabiti, prej ko postane Lampetov načrt deželna postava, Čočovega Franceta in Jarca v Kranj na sestanek. Od tam naj popelje Zabret, ker mu je pot dobro znana, gg. tovarša po idiličnem izprehajališču iz Kranja skozi meste nasade ob Savi proti Struževem, in ko dospo v Struževo, blagovolite kreniti po domače k Štembavu. Ta Vam bo vedel natančno pojasniti za kmetiški stan dobrodejnost razlastilne postave, ki ga je doletela pri gradbi tržiške železnice.

Novi in stari most čez Savo pri Kranju

Vprašajte, gg. poslanci, še druge prizadete posestnike s Struževga, kako so bili kaj zadovoljni z razlastitvijo ter blagovolite pojasniti zbranim, da Vas je pot privedla v Struževo le iz tega namena, da slišite glas iz ust ljudstva, če je državni razlastilni zakon, ki je še milejši, kakor Lampetov načrt, koristen za kmetiški stan?

Mlinarji ob Savi, ki so že prodali Pavšlarju svoje vodne moči za gotov denar, naj pa bodo hvaležni, ker imajo že mačka v vreči, dočim nasprotno čaka ostale mlinarje in prizadete posestnike bridka prevara, da bodo odpravljeni le z malimi groši za odstop vodnih sil in zemljišč.

Znabiti nam pa prinese leto 1910 razočaranja, da bode človeštvo odložilo materijalnost, sebičnost in vse slabe lastnosti od sebe proč in delalo splošno edino za občni blagor in korist drug drugemu? V tem nam naj podasta gg. poslanca Demšar in Zabret izgled in se postavi slučaj, da se bode na njihovih zemljiščih in čez njihove rojstne hiše izpeljala taka občekoristna naprava ter jim bodo razglasili hišo in potrebno zemljišče za nizkotno ceno in onadva bosta s to ukrenitvijo popolnoma zadovoljna in hvaležna, potem naj pa hiti gospod Jarc z veselostjo nazaj v Ljubljano s poročilom: da je svet zapustil vso sebičnost in vse slabe človeške lastnosti in da je zemljan postal pravo zrcalo svojega stvarnika!

Ker pa smo prepričani nad tem, da ne eden, ne drugi ne more biti zadovoljen s tako razlastilno postavo, kakor je Lampetov načrt Apeliramo tem potom na naše gg. deželne poslance: Pripravite pot svojim volilcem, od katerih ste izvoljeni in v to postavljeni, da skrbite za naše koristi, da se nam ne bode godila krivica in da Vas ne zadene prokletstvo, katero bi izvajal razlastilni zakon pri ljudeh danes ali jutri, če pride v uporabo!

— kr — **Slovesna otvoritev novega šolskega poslopja v Naklem** se je vršila dne 3. t. m. dopo dne. Ob 8. zjutraj opravi domači župnik, g. Jožef Seigerschmid šolsko sv. mašo, po kateri se napoti šolska mladina in množica ljudstva k ličnemu novemu šolskemu poslopju, okusno okrašenem z mlaji, z narodnimi in cesarskimi zastavami. Župnik blagoslovi poslopje, nato povzeme besedo predsednik krajnega šolskega sveta, g. Janez Teran, pozdravi iskreno vse navzoče in na kratko oriše zgodovino naklanske šole. Izmed njegovih zanimivih podatkov posnemamo, da so Naklanci že pred več nego sto leti mislili, da bi osnovali lastno šolo. Ker pa gosposka ni bila naklonjena tej nameri, je hodila naklanska mladina v ljudsko šolo v Kranj. Ko je pa pogorelo ljudskošolsko poslopje v Kranju, je pričel otroke doma v Naklem, in sicer v mežnariji, poučevati tedanji cerkovnik in organist Jožef Legat, oče poznejšega tržiškega škofa Jerneja Legata. Leta 1859 je bila končno dovoljena ljudska šola v Naklem. Zgradili so še tisto leto šolsko poslopje in leta 1860 je začel v njem poučevati rajni Jožef Traven, ki je opravljal službo učitelja v Naklem do leta 1900, torej celih štirideset let. Leta 1860 je vstopilo v šolo 56 otrok, do leta 1903, se je to število potrojilo, zato so tedaj razširili naklansko šolo v dvorazrednico. Ker je pa bilo šolsko poslopje premajhno, so morali za prvi razred najeti sobo v hiši posestnika Janeza Čepelnika št. 45 proti letni najemnini 135 K. A ta prostor je bil majhen in nizek ter je komaj zadostoval za 40 otrok. Kaj čuda, da je učiteljica Eleonora Dev zelo težko zdržala notri dolgih 5 let in 3 meseca ter tako obolela da je bila celo leto na dopustu. Govornik še na kratko oriše pomen šole, izreče zahvalo podjetniku Angelu Molinaru, ki je izvršil stavbo jako solidno, in izroči ključke voditelju šole z željo, da bi novo šolsko poslopje služilo lepi naklanski fari v ponos in korist — Šolski voditelj, gospod nadučitelj Jožef Petrič oriše na kratko pomen ključev v gospodarstvu in pride na poklic učitelja, ki je predvsem dolžan vplivati na duševno vzgojo mladine; primerja srce z vratmi, ki jih je treba odpirati za vse blage čednosti, zapirati pa skrbno pred vsemi duševnimi sovražniki in napakami. Končno obljubi, da bo učiteljstvo naklanske šole vestno vzgajalo izročeno mu mladino. — C. kr. okrajni šolski nadzornik, gospod Janko Janežič razjasni težavni učiteljski poklic in prosi navzoče starše, da bi podpirali učiteljstvo in radi pošiljali otroke v šolo, mladino pa opozori na dolžnosti, katere ima do staršev in učiteljev, in končno razdeli trem dečkom zimsko

obleko, ki se je bila nabavila iz ustanove bivšega nakelskega učitelja Jožefa Travena; ustanova nese 44 K letnih obresti, ki se imajo porabljati za nabavo obleke revnim učencem. — Šolski voditelj se naposled spomni najvišjega podporinika in pospeševalca našega šolstva, cesarja Franca Jožefa I., in pozove navzoče, da zakličejo Njegovemu Veličanstvu, trikratni živjo, čemur se vsi navdušeno odzovejo in zapoje dve kitici cesarske pesni. — Tako se je končala ta skromna, a iskrena šolska slavnost, katere se je med drugimi udeležil monsignore Tomo Zupan, več povabljenec pa je pismeno opravilo svojo odsotnost. — Pri tej priliki opozarjamo na popis novega poslopja in na nekatere zgodovinske oodatke, tičeče se vodovoda in vodnjaka poleg šole; objavili smo jih v našem listu meseca oktobra.

— kr — **Iz Šenčurja**. Marenčičevo hišo v Šenčurju št. 168, kjer je sedaj pošta in orožništvo, je kupila tukajšnja hranilnica in posojilnica s celim vrtom vred za 14.500 kron. Na vrtu se bo prizidalo poslopje za ljudski dom in bo cela stavba dobila še veliko lepše lice, kakor je sedanje. S tem poslopjem je v zvezi tudi izvrstna mostovna tehtnica tvrde C. Schember na Dunaju, ki je stala 1800 K. Tudi vodovod je že v hiši.

— kr — **Krivokljuni v kranjski okolici**. Lansko leto je bila za ornitologe zelo zanimiva invazija malih krivokljunov (*loxia curvirostra* L.). Prišli so iz severnih gnezdišč, kjer jim je pričelo primanjkovati hrane vsled mnogoštevilnega zaploda. Prepotovali so Dansko, Holandsko, Škotsko, Nemško in so prišli na svojem potu tudi v našo deželo. V kranjski okolici, kjer je iglovje zelo dobro obrodilo, se je prikazalo več invazijskih jat. — Največja jata se je pojavila približno 24. junija. Zanimiva je bila za to, ker je ostala skoro sedem tednov na enem in istem mestu. Štela je 80 do 90 glav. Prenočevala je v Cir-

zaslužili Zelo bi mu bilo po volji, ko bi bil Martinvrh v faro na Čejnjo, da bi ja njegovi farani ne naslužili preveč Torej logiko kar pri miru pustite, ker spretni ste le v jezuitskem zavijanju. z logiko pa moreta imponirati le terciarkam in kvečjemu še Petraču, kadar „debatirata“. Marčič se vedno dere na prižnici čez svoje politične nasprotnike. Ko je pa imel na novega leta dan ofer, je pa napel vse drugačne strune. Milo, kakor je pač njegovemu odurnemu organu mogoče, je vabil k ofru prijatelje in nasprotnike. In mnogi so se ga usmili.

—š— **Železniški klerikalci** vidijo, da jim teče voda v grlo, zato se oprijemljejo vsake bilke, ki bi jih mogla rešiti. Da bi zmagali pri občinskih volitvah v prvem razredu, hoteli so vtihotapiti v občinski seji zadnji petek nekaj častnih občanov, kar je pa čisto nepostavno, ker je volilni imenik že izdelan. Pa napredni odborniki in poslušalci so to zlobno nakano preprečili. Pri tej priliki je prišlo do demonstracij in klerikalci so take slišali, da jim bodo dolgo zvenele po ušesih. Vidi se, da so naši klerikalci s svojo modrostjo pri kraju, ker si hočejo s takimi sredstvi pomagati. Oni so kakor tat, ki kriči: „primite tatu“, da bi odvrnil sum od sebe. Kaj so storili za našo občino ti tujci, ki nam jih hočete vsiliti za častne občane, da bi s tem vzeli vpliv našim največjim davkoplačevalcem? Ljudstvo vas je spoznalo in bo pomedlo z vami.

—š— **Iz Železnikov.** Dne 5. januarja 1910 se neki dopisnik izpodruka nad gosp. dararjem v „Domoljubu“, da se je okrog hvalil, koliko so jih na račun škofove brošure v moji gostilni razdri, kar pa smem podpisana trditi da to ni resnično, da je to gola laž, kajti gospod darar skozi cel čas, kar je nastanjen v Železnikih, ni bil izvenslužbeno morda trikrat v moji gostilni. Le ne preveč daleč segati, kajti pri ognju se lahko zmiraj speče. *Terezija Flander, sedaj Kralj.*

vati pa jih moramo se bolj radi tega, ker so se lotili svoje naloge brez vseh sredstev. Bili so: Alojzij Simec, ki je bil tudi prvi predsednik društva; Lenart Klofutar, Fran, Niko in Leopold Ahačič, Albin Strus, Peter Lončar in Josip Šter, društveni večletni tajnik. Ti možje so stopili takoj v javnost kot Slovenci, in še več let, ko je imela že klerikalna stranka svoje organizacije v Trziču, je veljalo ime Slovenec samo članom bralnega društva. „Bralno društvo“ je takoj začelo svoje plodonosno delovanje. Naročilo se je slovenske časopise, ustanovil se je pevski zbor, in že drugo leto se je pokazalo, da je društvo na mestu, kajti slavnost, ki jo je priredilo društvo v proslavo svoje obletnice, je uspela sijajno. Iz vseh krajev so prihitali rodoljubi v Trzič gledat čudo, da se je ustanovilo slovensko društvo, in da to društvo more sploh uspevati. Kranjski diletantje pa so ponudili svoje sodelovanje in vprizorila se je enodejanka „Oče so rekli, da le“. Kako razvpit je bil do tistih časov Trzič v narodnostnem pogledu, nam dokazuje najbolje tajnikovo poročilo „Sokola“ v Ljubljani iz leta 1889, ki je rekel med drugim: „... to leto pa je stopil naš „Sokol“ prvič na vroča tla tržiška“.

Bralno društvo se je lepo razvijalo, in čeprav je omejilo svoje delovanje le na svoje člane, vendar moramo priznati, da je vršilo svojo nalogo ročneje, kakor marsikatero društvo, ki ima na programu na kilometre lepih fraz, za pravo delo pa nedostaje povsod delavnih rok? Vsako leto par veselic z različnimi sporedi, vedno večje število članov, več časopisov — vse to je budilo v Trzičanu ponos, dovajalo ga do prepričanja, da vsiljeni nemški jezik ni njegov materinski jezik, skratka — prebudilo v njem spoznanje, da mora biti le Slovenec na slovenskih tleh gospodar.

In tako je v Trziču rasla narodna zavest, s tem pa tudi zanimanje za stvari, ki se dogajajo izven Trziča. Lokalni patriotizem se je raztopil v

naj bi se podal tujcu brezpogojno — na milost in nemilost? Nikdar — dokler bo mogla delati le ena roka!

Dosegli pa smo uspehov tudi na političnem polju. Dobro se še spominjam, kako razburjenje je vladalo v nemških vrstah, ko so leta 1892 Slovenci prvič postavili za občinski odbor svoje kandidate. To je bilo vika in krika! Plačani izdajalski agitatorji so letali od hiše do hiše, od volilca do volilca, v gostilni pri Pollaku pa so stali celi škafi vina, in vsak nemški volilec se je vina lahko napil iz korca. Bilo je pa tudi mnogo takih, ki so Nemce malo „potegnili“, se napili vina zastonj, potem pa volili slovenske kandidate. In skoro se je posrečilo takrat Slovincem, da so zmagali na celi črti. Ali sleparsko sestavljeni volilni imeniki, različne mahinacije z legitimacijami — to in še drugo je za takrat rešilo tržiško nemštvo pogina. Prodri pa so Slovenci v tretjem razredu z veliko večino, in ta razred so obdržali v svojih rokah do danes, in držali ga bodo toliko časa, da prideta poleg tudi prvi in drugi razred.

In list „Gorenjec“, ki se je ustanovil iz nujne potrebe, stopil je takoj na našo stran, in nas podpiral v našem ljutem boju proti krutemu sovražniku kar je najbolj mogel. Šiba! je včasih na desno in levo, včasih celo malo preostro, ali šlo se je za pravice naših naroda, in v takih slučajih bi bila popustljivost neodpustna.

Hvala Ti, „Gorenjec“, za Tvojo pripomoč! Stopaj dalje svojo pot in blagoslov gorenjskega naroda Ti je osiguran.

B. Radovljiški okraj.

a) radovljiški:

Radovljiške novice.

Četvorica čvrstih Radovljičanov, obstoječa iz gg. A. Hutha, St. Kosirja, Iv. Kristana in dr. M. Trillerja je pohitela praznovat novoletnico na našega očaka Triglava, in sicer v Kredarico, ki ima lepo visočino 2556 m. Izlet, ki je bil spojen s precejšnjim težavami, je bil prav zanimiv. Upamo, da dobimo natančnejši opis tega izleta. Krepkim planincem naš pozdrav!

—r— **5. t. m.** je priredilo društvo „Trta“ prav kratkočasno veselico v gostilniških prostorih g. Rud. Kunstlja. Akoravno je bila veselica omejena le na vabljenje, vendar se je nabralo toliko občinstva, da je bilo težko dobiti prostora v širni dvorani omenjene gostilne. Zabava je bila v resnici nad vse priprosta, a toliko srčnejša, dokaz, da „Trtarji“

uživajo mnogo zaupanja v Radovljici. V tem zupanju krepko naprej.

—r— „Sokol“ ima svoj običajni ples v soboto, dne 13. t. m. v prostorih brata Kunstlja. Razkošnih vabil „Sokol“ letos ne bo razpošiljal, temveč prav prosta, navadna, a toliko presrčneje bo sprejemal došle brate in prijatelje, ki pohite na ta ples. Ako kdo pomotoma ne prejme vabila, naj oprost, dobro nam došel kljub temu. Na mnogobrojno svidenje. Na zdar!

—r— „Sokol“ je imel dne 6. t. m. svoj redni letni občni zbor. Zborovanje so počastili s svojo navzočnostjo bratje iz Kranja in Trziča, in sicer E. Sajovic, Marinček, Pehar in Roblek ml. — Brat starosta dr. J. Vilfan je otvoril s kratkim nagovorom zbor, brat tajnik Jaklič je podal obširno in vestno sestavljeno poročilo; brat blagajnik J. Sajovic je poročal na podlagi suhih števil, da je bil denarni promet to leto nenavaden, kajti dosegel je lepo število skoro 6000 K, a končno je presenetil občni zbor, da nima društvo ni vinarja dolga, kljub temu, da ima uzorno opravljeno telovadnico, temveč ima še premoženja okrog 100 K. — Brat načelnik Janc je bil jako obširen v svojem poročilu, kjer je na podlagi statistika pokazal, da sokolska ideja napreduje. — Volitev se je vršila z vzklikom in sicer so bili voljeni bratje: dr. J. Vilfan, starosta; Fr. Dolžan, podstarosta; I. Kapus, načelnik; praporščak R. Kunstelj, njegov namestnik P. Kavčič. Odbornikom so bili izvoljeni bratje: J. Brovč, A. Chladek, Fr. Rihteršič, Fr. Sajovic, I. Šega in M. Valenčak. Namestnikom brat T. Kavčič. Pregledovalcema pa brata T. Tavčar in L. Primožič. — Izmed raznoterosti omenjamo, da je daroval znani dobrotnik I. Vidmajer iz Ljubljane 50 K za obrtni naraščaj. — Delegatom na občni zbor gorenjske župe so bili voljeni bratje: dr. J. Vilfan, I. Janc, J. Brovč in I. Kapus; a delegatom na zvezno zborovanje bratje: J. Brovč, P. Kavčič, I. Kapus, R. Kunstelj, I. Rihteršič in dr. J. Vilfan.

c) tržiški:

Razvoj slovenske zavesti v Trziču.

—t— Letos, ko konča „Gorenjec“ svoje prvo desetletje, zdi se mi pravi čas, da izvedem misel, ki me je nadlegovala že več let: da popišem zgodovino, težke boje, ki jih je moral biti slovenski živelj proti gospodarsko mnogo jačjemu nemškemu nasprotniku. Dolžan je Trzič, da položi ostalemu Slovenstvu račun dela, ki je do današnjega dne obvarovalo ta lepi kos slovenske zemlje pred nemško pogibeljo. Dolžni smo pa tudi „Gorenjcu“, ki je nemalokrat posegel v našo borbo, navdušujoč nas in bodreč k še večjemu odporu in neusmiljeno razkrinkavajoč hinavščino na naši in nasprotni strani. Tej slavnostni številki bodi posvečen moj članek!

Trzič so bila v prejšnjih časih naravnost idealna tla za nemštvo. Od vseh strani zaprt z visokimi gorami, za industrijo nedostatne prometne zveze provzročale so, da se domačini niso brigali mnogo za ostali svet, še manj pa za narodnostne boje, ki so se v tedanjih časih centralizirali v Ljubljani. „Trzičan sem!“ ali pa „star Kranjec sem“ — to je bilo vse, kar je odgovoril domačin na vprašanje, katerega naroda je sin. Z veliko skrbjo je negoval tedanji Trzičan svoj lokalni patriotizem in gorje onemu, ki je poizkušal vzbuditi ga iz tega mrtvila. Saj se je celo dogodilo, da je bil naš prvakborec dr. Lovro Toman, ki je priredil v Trziču politični shod, vržen iz gostilne, ko je komaj rekel, da so Trzičani tudi Slovenci. Delalo se je in trpelo samo zato, da so živele.

Dočim je domačin idealno ljubil svojo grudo, priseljevali so se različni elementi, ki so računajoč na zaslepljenost domačina, poizkušali ga gospodarski najprej uničiti, potem pa pognati iz domovine. In to se jim je deloma posrečilo: do zadnjih let je bil domači živelj v Trziču gospodarski mrtev; iz domovine pregnati ga pa niso mogli, ker Trzičan preveč ljubi svojo grudo, in raje trpi revščino, samo da mu ni treba zapustiti domovine. Ali tudi to bi se končno moglo posrečiti tujcu. In to so uvideli nekateri rodoljubi, ki so se končno opogumili toliko, da so pričeli resno misliti na ustanovitev slovenskega društva.

Bilo je par pametnih mož, ki so bili naročeni vsak na en časopis, in ti časopisi so se potem menjavali med člani. To je bilo nekako predhodno društvo; društvo samo pa je ustanovilo leta 1888 kot „Slovensko bralno društvo“. Mislim, da je tu najprimernejše mesto, da izmenujem može, ki se niso ustrašili za tiste čase res ogromnega dela — buditi v Trziču narodno zavest. Občudo-

Nova Radovljica

nič, kajti Trzičan se je naučil spoštovati vsakega tujca kot brata, ki govori isti jezik, ki ima iste šege in običaje. Na ta način pa so prišle v Trzič druge ideje — nekaj dobrih, nekaj slabih. Bralno društvo je začel malo pešati in mlajši, ki so zahtevali več pozitivnega dela, so si ustanovili leta 1903 svoje društvo — „Sokol“. In sedaj sta si te dve društvi razdelili delo. „Sokol“ je delal med mlajšimi, družil jih pod svojim okriljem, v bralnem društvu pa so se zbirali starejši, vneti pa so bili eni in drugi za narod in vsak je hotel koristiti domovini na svoj način. Istina je: i eno, i drugo društvo je moralo pretrpeti marsikateri boj, rekel bi, moralo je iti skozi ogenj, ali podlaga, na kateri sta bili društvi zasnovani, je bila dobra, in vse mahinacije nasprotnikov razbiti to ali ono društvo, so bile zaman — danes stoji „Sokolski dom“, bralno društvo pa ima v svojem področju društvo „Narodni dom“, ki ima svrhu, da postavi dom, v katerem bo prostora za narodne institucije.

Brez skrbi trdim, da, če bi ne bilo v Trziču bralnega društva, dremali bi Trzičani še danes v oni nemški omotici, kakor pred dvajsetimi leti. Iz tega društva je izšel začetek, ki je lepo pogajal in obrodil lep sed. Saj danes je Slovincem gospodarski obstoj zagotovljen, politično pa je Slovenec že v ofenzivi in upamo, da ni bogvekako daleč čas, ko se bo lahko reklo: „Nemci so v Trziču bili“.

Ali ni samo „Sokol“ nekakšno dete bralnega društva. Ustanovile so se tudi gospodarske organizacije. „Tržiška posojilnica“ uspeva krasno; istakot tudi zadržuga „Lastni dom“, ki je delavcem postavila že lepo število ličnih hišic in skrbi na ta način za samoosvojo naših delavcev. Proti pomenčevanju naše dece dela „Otroški vrtec Ciril-Metodove družbe“, katerega vzdržuje „Ciril-Metodova podružnica“. Za osvojenje naših krasnih planin pa dela „Podružnica planinskega društva“. Vseposvoda delo, napredek — in ta žilavi narod

To se je prav jasno pokazalo v njegovi „Scene de Balet“ op. 100 (gosli gospod Stanko Sajovic, klavir gospa Anica Pirnatova). Delo je prepleteno z mrzličnimi, prav originalnimi okraski in pasażami, katere opazujemo v vseh Beriotovih skladbah. — Oficielni del je zaključila Jaka Štokova burka „Trije ptički“, ki ni izgrešila svojega namena. Razvedri in zabava naj, in kdor je bil navzoč, se je prepričal, da je burkica to storila v popolni meri. Občinstvo je smeha kar ploskalo ob kolena in na glas pritrjevalo spretnim igralcem: Špela, gostilničarka (gospodična Mara Polak), Jarema, gostilničar (gospod Francelj Crobath ml.), Nace Iglac, krojač (g. Stanko Sajovic), Ivan Zajec, urar (g. Rado Sedej), Joško Štrmencelj, piskrovezec (g. Janko Sajovic), sodni sluga (g. Rado Čelešnik), straža (g. Josip Marčan), sodnik (g. P.). — Ob dvanajsti uri je navzoče prav krepko pozdravil g. dr. Simon Dolar, društveni predsednik. V svojem lepem govoru je razvijal tele misli: „Dober večer, dobro jutro, slavna gospoda! Ravnokar je zdrknilo zopet eno leto v večnost, kakor kane kapljica v neskončno morje. Vsakdo pričakuje ta slovesni trenutek v veseli družbi, kjer se ozremo na dogodke in pojave pretečenega leta, jih motrimo iz višjega vidika, zapišemo jih v dobro, oziroma v breme, med aktiva, oziroma pasiva, sestavimo nekaj inventar, iz katerega posnamemo bilanco čistega premoženja. Kolikor se tiče te bilance Narodne čitalnice v Kranju, jo je spretno podal na občnem zboru g. dr. Kušar. Kakšna je bilanca posameznega? Kdo bi jo zamogel sestaviti? Zdaj je zasijala opojna radost, zdaj je kmalu bridka grenkost, čudna mešanica, ki se zove življenje. Koliko skritih želja je bilo izpolnjenih, koliko je ostalo neizpolnjenih, toda pustimo sentimentalne refleksije v stran, pogreznimo žalostne spomine v reko pozabljivosti, spominjamo se raje veselih dogodkov. In kakor se je godila posameznemu, tako celemu narodu. Ali nam je to leto že prineslo vse to, po čemur hrepenimo leta in leta, ali če se bližamo cilju, ki nam ga je zastavil naš slavni pesnik: Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod! Obrnimo pogled tudi v bodočnost, stopimo z veselim upom pogumno naprej. Kaj nam li prinese? Zagonetno zakriva svoj obraz temna svinga, rad bi Vam odgnil zastor, ki skriva bodoče dni — morebiti pa je tako bolje; kajti kjer je jasna resnica, tam se neha hrepenenje, neutješljivo, ki tvori vir človeške sreče. Kljub temu pa nismo popolnoma prepučeni usodi, da bi nam samo ona kovala srečo in žalostne dni; saj še narodni pregovor pravi: vsak je svoje sreče kovač! Vir sreče in sreča sama sta zavisni med seboj. Če me vprašate, kje li najdemo srečo, potem mi je odgovor lahek in Vam vsem že davno znan. Glasi se: delo, delo in zopet delo, vztrajno, podrobno, skupno. V delu samem je sreča, tudi v onem, ki rodi neuspeh. Vsaj se lahko dotičnik tolaži s sladko zavestjo: storil si svojo dolžnost, bil si na svojem mestu, si junak. Na delo tedaj, ker kratki so dnevi, a delo in trud nebo blagoslovi! V nadi, da se strinjate z mojimi mislimi, morem za prihodnje leto prorokovati boljšo bilanco. Želim torej vso srečo za novo leto kot znanec znanca, kot prijatelj prijatelju, tebi, zorna mladina, ki skrivaš v sebi sladke misli, ki zidaš zlate gradove v oblake, ki sanjaš prelestni, rajski senj. — prostor Tvojih želja je največji: gledam, gledam, ne vidim mej, in tudi Vam, ki ste se že predramili iz prelestnih sanj, ki Vam je življenje delaven dan, želim jo tudi Tebi, ljuba Čitalnica, ki si bila od nekaj budnica narodnemu življenju, bodi tudi zanaprej središče in ognjišče prijateljskega občevanja, medsebojnega zaupanja, odkritosrčne naklonjenosti. Želim jo tudi Tebi, mila domovina; da bi Ti že enkrat zasijala zlata doba srečnih dni. Dvigam svojo čašo ter iz dna srca kličem: Veselo in srečno novo leto! — Po govoru se je ob godbi izvrstnega Sokolovega gramofona razvila živahna plesna zabava, ki je trajala do jutranjih ur. Plese je s priznano spretnostjo aranžiral in vodil g. Francelj Crobath ml.

— dr. — **I. redni občni zbor podružnice slovenskega trgovskega društva „Mercur“ v Kranju.** G. predsednik Fran Omersa konstatira sklepčnost ter imenuje zapisnikarjem g. Josipa Cvarja in overovateljem zapisnika g. Rada Sedeja in Mija Petka. V svojem nagovoru pozdravi predvsem navzoče ter se jim zahvali na udeležbi. Spominja se umrle članice gdč. Matilde Šega in trgovcev gg. Karela Puppa in M. Matjašiča ter pozove navzoče, da se v znak sožalja dvighejo raz sedeže. Na to pozove g. tajnika Josipa Cvara, ki poroča: Na ustanovnem občnem zboru dne 25. julija 1909 so bili izvoljeni predsednikom g. Fran Omersa in odbornikom gg. Fran Crobath star., Josip Majdič ter Janko Sajovic iz vrste samostojnih trgovcev in gg. Josip Cvar, Vekoslav Duller, Mijo Petek in Rado Sedej iz vrste nastavljenecv. Odbor se je konstituiral naslednje: Podpredsednik Mijo Petek, tajnik Josip Cvar, blagajnik Rado Sedej. Odbor je imel v preteklem letu štiri seje, v katerih je razpravljalo o različnih društvenih zadevah. Koncem leta je štelo društvo 63 rednih, 2 ustanovna in 7 podporih članov. Dne 20. novembra je predaval

g. Rudolf Šega, poslan od osrednjega društva, „O bančni politiki in delitvi avstro-ogrske banke. Odbor je osnoval dva učna tečaja, in sicer za laščino, v kateri predava g. Ivan Valenčič, in za krjigovodstvo, v katerem predava g. Fran Koukolik, za kar se jima izreče najiskrenejša zahvala. Tečaji so se pričeli v sredini pretečenega meseca ter so dobro obiskani. Končno se zahvali še cenjenemu listu „Gorenjec“ za prinašanje raznih društvenih poročil. — G. blagajnik Rado Sedej poroča, da je imela podružnica v pretečenem letu 1760 K 61 v dohodkov in 1089 K 32 v izdatkih, toraj prebitka 671 K 29 v. Denarni promet je znašal 2853 K 80 v. To poročilo se je vzelo z odobravanjem na znanje. — Nato se je prešlo k volitvi novega odbora ter so bili izvoljeni na predlog g. Josipa Cvara z vsiklikom: Predsednikom g. Fran Omersa, odbornikom gg. Anton Adamič, Fran Crobath star., Josip Majdič iz vrste samostojnih trgovcev, Fran Crobath ml., Mijo Petek, Rado Sedej in Ivan Valenčič iz vrste nastavljenecv, namestnikom gg. Janko Sajovic, Matija Kokelj, Anton Sinkovec ml. ter preglednikom računov gg. Edvard Muc in Janko Poljak. Ker je pozneje g. Fran Crobath ml. odklonil izvolitev v odbor je bil izvoljen na njegovo mesto na predlog g. M. Koklja odbornikom g. Josip Cvar na kar je g. predsednik zaključil redni občni zbor.

— dr. — **Občni zbor gasilnega društva v Kranju** se je vršil v nedeljo dne 9. t. m. v mestni dvorani. Udeležba je bila nepričakovano mnogobrojna, pogrešali pa smo zastopnika občine. Načelnik Janko Sajovic pozdravi navzoče zborovalce, v prvi vrsti častnega načelnika Karela Jägerja in častnega člana Franca Eržena, konstatira sklepčnost in otvori zborovanje. Tajnik Jurij Depoli poroča, da je v preteklem letu sklepal odbor v 13. sejah. Društvo je nastopilo pri treh požarih in pri 12. javnih nastopih. Nadalje je imelo 6 skupnih vaj. Blagajnik Ivan Pirc poroča, da znašajo skupni prejemki v letu 1909 K 2829-48, skupni izdatki pa K 3638-60; skupno društveno premoženje v gotovini pa znaša K 1640-67. Načelnik se zahvali navzočim za udeležbo, jih navdušuje na skupno in složno delovanje ter jih prosi, da tudi v naprej z isto vnemo vztrajajo v težavnem, a plemenitem poklicu in korist svojemu bližnjemu, kakor doslej. Končno se spominja načelnik najvišjega zaščitnika gasilstva, cesarja ter veli navzočim zborovalcem, da mu zakličejo trikratni „Slava“, nakar zaključi zborovanje.

— dr. — **„Slovenska Matica“** v Ljubljani uljudno javlja gg. naročnikom na „Slovenski zemljevid“, ki ga reklamirajo, da še ni dotiskan. Zato se prosi potrpljenja. Uprava „Slovenske Matice.“

— dr. — **Ustanovni občni zbor Gorenjske sokolske župe** se vrši jutri v nedeljo ob 1/2. uri popoldne. Ker je velevažnega pomena za razvitek Sokolstva na Gorenjskem in ima vsak Sokol pristop s posvetovalnim glasom, se bratje vabijo k polnoštevilni udeležbi!

— dr. — **Odbor „Sokola“ v Kranju** se je sestavljal takole: starosta Janko Sajovic, podstarosta dr. Simon Dolar, načelnik Fran Ažman, tajnik Fran Crobath ml., blagajnik Ivan Jagodič, knjižničar Ivan Valenčič, knjižn. pomočnik Joža Marčan, odborniki Miroslav Ambrožič, Fran Benedik, Rudolf Jereb in Ciril Pirc.

— dr. — **Plesni venček.** Telovadno društvo „Sokol“ v Škofiji Loki vabi na svoj plesni venček, ki se vrši dne 16. prosinca 1910 v prostorih Narodne čitalnice. — Pri plesu svira slav. vojaška godba c. in kr. pešpolka vitez pl. Milde šte. 17 iz Celovca. Pričetek ob 8. uri zvečer. — Vstopnina za osebo 2 K, za člane 1 K. Dame proste.

— dr. — **Predpusno veselico** priredi prostovoljno gasilno društvo v Mojstrani dne 16. t. m. v prostorih hotela „Triglav“. Začetek ob šestih zvečer.

— dr. — **Blejsko gasilno društvo** vabi na tombolo, ki se vrši v nedeljo 23. januarja v prostorih gostilne pri Lovcu, začetek ob 7. uri zvečer. Za dobitke se prosi in jih hvaležno sprejemata gg. gostilničar Iv. Medja in načelnik Iv. Rus.

— dr. — **Iz Železnikov.** Naše telovadno društvo „Sokol“ si je na svojem občnem zboru, ki se je vršil ob obilni udeležbi dne 10. t. m. v salonu br. Gab. Thaler-ja, izvolilo sledeči odbor: st. br. Ivan Demšar, podst. br. Jak. Dermota, načel. br. Alojzij Demšar, tj. br. Karol Dolenc, blg. br. Franc Košmelj starejši. Odborniki: bratje Karol Demšar, Matej Klopčič, Jak. Primožič, Tomaž Megušar, Bogomil Helmich, Gabriel Thaler. Namestnika: brata Peter Primožič in Jos. Luznar. Preglednika računov brata Ant. Hafner in Jos. Košmelj. — Delegata S. S. Z. brata Jak. Dermota in Alojzij Demšar.

Godovi prihodnjega tedna:

16. Marcel p., Tomislava, Vladimir; 17. Anton puš., Deša, Ratislav; 18. Sv. Petra stol., Vera; 19. Kanut, Boleslava, Branislav; 20. Fabjan in Boštjan, Tihoslava; 21. Neža, Grimislava, Viševit, Jaroslava; 22. Vincencij, Dikoslava, Slavomir.

Sejmi na Gorenjskem prih. teden:

17. v Cerkijah; 20. v Kamniku in na Dovjem.

Razno

— rzn. — **Od vojakov.** Kako se tolmači nemški jezik našim slovenskim vojakom, ki se ne morejo drugače razumovati s samo nemško govorečimi častniki 17. pešpolka, kaže sledeči resnični dogodljaj: Lansko leto so bile v Celovcu volitve. Zato je neko nedeljo pri „Befehiu“, predno je odšlo moštvo iz vojašnice, nadporočnik 16. stotnije ukazal naredniku: „Sagen Sie den Leuten! Jetzt einmal finden in Klagenfurt die Wahlen statt. Deswegen werden verschiedene politische Versammlungen abgehalten, bei welchen sich den Agitatoren um jede Stimme handelt, und bei welchen gewöhnlich zu Exzessen und Raufereien kommt. Die Leute sollen sich hüten, an solchen Versammlungen teilzunehmen.“ In gospod narednik, poštena in trda kranjska duša, je po slovenil nadporočnikov opomin sledeče: „Gospod oberajntant pravijo, ga se prično v Celovcu sedaj bali (Wahlen!) Tam se ljudje zberejo in plešejo, pa tudi zapoje zraven zato se jim gre za vsako štimo, in če boste vi z njimi peli, pa se lahko prične kakšna ravvarija. zato je boljše, da na take kraje ne greste. Al' ste me zastopil? — Habt Acht! Abireten!“

— rzn. — **Največjo šolo** so otvorili v New Yorku. Ima 23 nadstropij in 200 sob za po 50 učencev, tako da lahko šolo obiskuje 10.000 otrok.

— rzn. — **Strašen čin v blaznosti.** V Bordeaux na Francoskem se je te dni zgodilo strašno hudodelstvo. Gospa Lafond, ki je že dolgo časa trpela na živcih in posebno na nevalgičnem glavobolu, je te dni, ko je bil mož odsoten, poklicala svojo 9 letno hčerko, jako lepo in razumno deklico, in ji dala čašo z neko tekočino, naj pije. Deklica je poskusila, a takoj vse izpljuvala. Mati pa jo je prisilila, da je vse izpila, in v trenutku se je deklica v bolečinah vilo na tleh. V tem trenutku je stopil v sobo mož. Dekletce ga roti, naj beži po zdravnika. Ko se vrne, so bila vrata zaklenjena. S silo je vdrl. Nudil se mu je grozen prizor. V krvi je ležala žena s prerezanimi vratom in žilami, poleg nje hčerka s prerezanimi žilami na rokah. Dete je bilo mrtvo, mati je še živeła. Ko se zdravnik sklonil k ženi, da bi jo pregledal, je segla ta po čaši, v kateri je bil vitrijol in mu vliła tekočino v obraz. Kmalu je na to tudi žena izdihnila. Mnenje je, da je storila čin v hipni blaznosti.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Odložili smo za prihodnjic naslednje stvari: Biološka skupina v kranjskem deželnem muzeju v Ljubljani, Novice iz Poljanske doline, konec članka „Jesenice“ na st. 10, Pismo iz Kamnika, Angela, Naša sveta dolžnost je, da skrbimo za zdravje, Vojaški stan v slovenski narodni pesmi, Gorenjski Kras I. in II., Variatio delectat: Veselimo se izpremembe, Petdesetletnica „Učiteljskega To-varisa“ — in naše napredno učiteljstvo, Iz Železnikov (dva dopisa), Iz Kamniškega okraja, Kamnik i. 1908—1909, Žurnalist, Nova zvezda, Oddelek za otroke, Potni spomini i. t. d. — Oprostite gg. dopisniki! Pri najboljši naši volji ni bilo mogoče še to spraviti v list.

Poslano. 1)

Častno občanstvo se podeli v Železnikih proti plači 10) do 150 kron brez vsakih drugih zaslug. Prednost imajo klerikalni profesorji. Natančnejše informacije, kako se kupuje čast daje g. prof. Jarc v Ljubljani. Več občanov.

1) Za vsebino tega je uredništvo odgovorno, kolikor zahteva zakon.

Popolnoma varno in najbolje naložite svoj denar v

Kmečki posojilnici v Ljubljani

(nasproti Flögova :: v lastni hiši :: Dunajska cesta.) Kmečka posojilnica v Ljubljani podpira kmetovalce in je pravi kmečki denarni zavod.

Vloge se obrestujejo po 4 1/2 %.

!! V kmečki posojilnici je naloženo !!

Rezervni zaklad čes 800.000 kron.

Za varnost pa še neomejeno jamči nad 3000 članov. Kmečka posojilnica je edin slovenski denarni zavod, ki je vpeljal hitne obiralniške vloge. 36—31

Kmečka posojilnica sprejema hranilne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar.

Zagrebska tovarna, tvrdke Henk Francka sinov, v vsakem oziru novodobno urejena, izdeluje svoje proizvode izključno le iz najboljših sirovin.

V Vaš prid bude, bodete li pri nakupovanju dajali prednost temu izvrstnemu proizvodu pravemu :Franckovem: kavnem pridatku z mlinčkom, iz zagrebske tovarne.

Ribe

Rake

Rženi
"zvezdni"
kruh

kakor tudi velezalogo delikates,
špecerije ter deželnih pridelkov
priporoča 24

Zdravko Krajnc - Kranj.

Trgovsko-obrtna banka v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Uradni prostori: Šelenburgova ulica
(pri „Moliču“).

Vplačani deleži K 101.880.

Sprejema vloge na knjižice ter jih obrestuje od dne vloge do dne dviga po $4\frac{1}{2}\%$; rentni davek plača zadruga sama.

Sprejema vloge na tekoči račun; na zahtevo dobi stranka čekovno knjižico.

Daje posojila na najrazličnejše načine.

Ravnotam

Menjalnice: Zamenja tuj denar, prodaja vsakovrstne vrednostne papirje, srečke i. t. d. Nakazila v Ameriko Eskomptira trgovske menice.

Preskrbuje vnovčenje menice, nakaznic, dokumentov i. t. d. na vsa tu- in inozemska tržišča.

Izdaja izkaznice. 23 12-1

Vsa pojasnila se dobe bodisi ustmeno ali pismeno v zadržni pisarni.

Uradne ure vsak dan dopoldne od 9. do 12. ter popoldne od 3. do 5.

Kavarna „ILIRIJA“
LJUBLJANA

Kolodvorska ulica št. 22
3 minute od južnega kolodvora

vsak dan vso
noč odprta

ter se slavnemu občinstvu
v Ljubljani kakor tudi na
deželi ujudno priporoča.

22

Mestna hranilnica v Radovljici

sprejema hranilne vloge vsak dan ter jih obrestuje

že od 1. julija 1909 s povišanimi obrestmi po $4\frac{1}{4}\%$

Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica sama, ne da bi ga vlagateljem zaračunala.

Narasle in ne dvignjene obresti se pripisujejo vsakega pol leta h kapitalu, ne da bi bilo to zahtevati

Vloge se sprejemajo tudi po pošti, zato so na razpolago poštno-hranilnične položnice, s katerimi se denar pošilja po pošti brezplačno.

Sprejemajo se tudi vložne knjižice od drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi prenehalo obrestovanje.

Za vloge in njih obrestovanje jamči **mestna hranilnica** s svojo kavcijo, svojim rezervnim zakladom, kateri znaša nad 200.000 K, in poleg tega v smislu od c. kr. deželne vlade za Kranjsko v imenu c. kr. ministrstva potrjenih pravil tudi **mestna občina radovljiška** z vsem svojim premoženjem in svojo davčno močjo.

Za to nalaga sodišče otroška in vsa druga denarja le v to hranilnico.

Posojila na zemljišče daje proti 5% obrestovanju na poljubno amortizacijsko dobo.

Ako plača dolжник na leto 6 kron od sto, plača s tem celo posojilo v 36. letih, po 7 kron od sto v 29. letih, po 8 kron v 18. letih, po 9 kron v 16. in pol letih in po 10 od sto v 14. letih.

Posojila daje tudi na menice in proti zastavi vrednostnih papirjev.

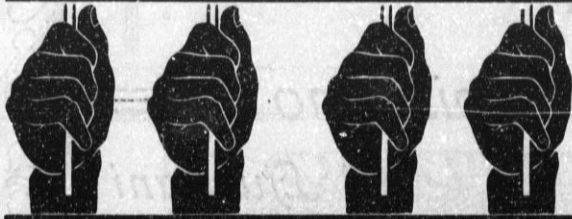
Stanje hranilnih vlog K 3,400.000. Stanje rezervnega zaklada K 200.000.

Vsa pojasnila daje drage volje vsak dan. Mestna hranilnica se nahaja v listni hiši nasproti c. kr. okr. sodnije.

PRI PEIWEISU

Ferd. Sajovic
:: v Kranju ::

Najstarejša in najbolj zanesljiva trgovina z manufakturnim blagom priporoča svojo bogato zalogo blaga za moške in ženske obleke do najfinejših in najmodernejših vrst, kambrika, levantina, sa:: tena, batista, cefirja v :: najnovejših uzorcih, cvilha za posteljno opravo, odej, kocev vseh vrst, belega blaga, kakor šifona, modrapolana, kotenine, platna, damasta, za spodnje perilo in rjuhe i. t. d. i. t. d. Največja izber svile za nakit, :: valenciene, idrijske in vse :: druge vrste čipk, finih bort za obleke in za perilo, naj:: modernejših gumbov vseh :: vrst, baržuna in pliša i. t. d.

Najpečja zaloga
potrebščin za šivilje
:: in krojače. ::

Najbogatejša zaloga rut:

Svilnatih, polsvilnatih, volnenih, satenastih, bombažastih
:: ter žepnih i. t. d. ::

Vsakih 14 dni novi vzorci.

Priporoča se posebno
ženinom in nevestam!

Točna in najsolidnejša
postrežba!

Vzorci na razpolago!

13

14

Kavarna
„Prešeren“
LJUBLJANA
== Marijin trg ==

se slavnemu občinstvu
najtoplejše priporoča.

Ne zamudite prilike! Znižane cene!
Pozor! Slavno občinstvo! Pozor!

Vsak, kateri si želi nakupiti dobro in poceni blago vsake vrste, naj se obrne do tvrdke:

Leopold Lavš, trgovec v Tržiču.

Vedno velika zaloga manufakturnega blaga: Najnovejše sukno za moške obleke vsake vrste po K 9—, 12—, 16—, 20— do 40 K za celo obleko; moderno blago za ženske obleke vsake vrste, kakor tudi za perilo barvastega in perilnega blaga; obleke, moške, najnovejše urejene od K 12—, 16—, 18—, 20—, 30—, kakor tudi otroške vsake vrste od K 3—, 6—, 10—, 12—; najnovejše blago za bluže, batist, satin i. t. d.; srajce, perilne, trikot, narejene od 1 K naprej; klobuki, največja zaloga vsake vrste po najnižjih cenah; otroški vozički vsake vrste vedno v zalogi; galanterijsko blago po najnižjih cenah; usnje, vedno najboljše vrste v zalogi; kuhinjska posoda, emajlirana vsake vrste; špecerijsko blago vsake vrste, kakor sladkor, kava, olje, cikorija, riž i. t. d. po najnižjih cenah.

Postrežba točna!

Vsak naj se sam prepriča!

Upam, da bodem vsakemu pošteno postregel ter se priporočam z odličnim spoštovanjem

15

Leopold Lavš.

Samo
MINIOS^{ov} PRAJNI PRAŠEK

KAKOR EN MOZ SE GA DRŽE MILIONI

je oni, o katerem pravi znani in odlični kemik milne industrije, gospod dr. K. DEITE v Berlinu, da ima veliko pralno moč,

večjo, nego milo ali milo in soda ne da bi kvaril perila. 19 14—2

Minios^{ov} pralni prašek je torej najboljše

kar se more rabiti za pranje perila, varuje v največji meri perilo, je poceni in daje bliščečo beloto ter je popolnoma brez duha.

Zavitek 1/2 kg stane samo 30 vin.

Dobiva se v trgovinah z drogerijami, kolonijalnimi blagom in milom.

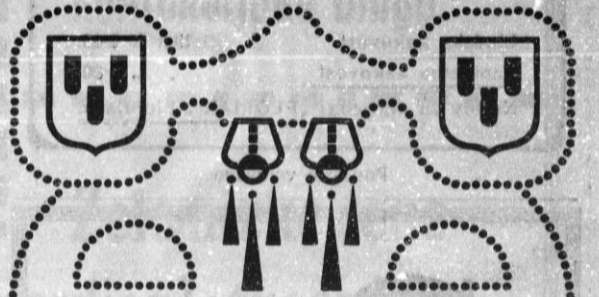
Na debelo!

L. Minlos, Dunaj, I. Mülkerbastel 3.

16

Anton Šinkovec
mehanična vrvarna
KRANJ.

A. Vengar
fotograf v Radovljici.

Priporoča se za izvršitev vseh v fotografsko stroko spadajočih naročil, kot fotografiranje oseb, skupin, pokrajin za razglednice, reprodukcije in povečanje slik v vsaki velikosti, slike za stereoskop in za projekcijske aparate i. t. d. Vsled večletnih izkušenj mi je mogoče v vsakem cziru ustreči tudi najširšim zahtevam s solidnim delom in zmernimi cenami. Seznam pokrajinskih in projekcijskih slik v zalogi izide v kratkem in ga na željo pošljem franco!

17

Vabilo

k

rednemu
občnemu zboru

«Hranilnice in posojilnice
v Železnikih»

registrirane zadruge z neomejeno zavezo
ki se vrši

v nedeljo, dne 30. januarja t. l.
ob 2. uri popoldne v uradnem
prostoru hiša št. 2

s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobrenje računskega zaključka za l. 1909.
4. Čitanje revizijskega poročila „Zadružne Zveze“.
5. Nadomestna volitev v nadzorstvo.
6. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi vse cenj. zadržnike
načelstvo.

18

Frano Omersa v Kranju prodaja dobre in po ceni železno in apererijako blago, viete kotie Maria Zell, orodje za obrt, gospodinjstvo in kmetijstvo, sveže serne, travnato, detelje, lucerne, in domače.

Želodčni liker

je najboljšje krepčilo želodca!

Blizu in daleč
Vse ga pozná,
Kdor ga imá,
Ima zdravje domá!

Ljudska kakovost   liter K 2-40.
Kabinetska kakovost   „ 4-80.
Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Mastin

doktorja pl. Trnkóczyja krmilno varstveno sredstvo se dobiva pristno pri trgovcih le pod imenom Mastin. Previdni kmotovalec ga pri meša krmí vsaki domači živali. Najviše medalje na razstavah in tisoči zahvalnih pisem pričajo o velikih uspehih, ki se dosežejo z mastinom.

Tovarniška zaloga: 26 12-23

Lekarnar Trnkóczy, Ljubljana.

Gostilna se da takoj v najem.

Kje? pove upravnístvo „Gorenjca“.

Stanovanje

2 sobi, kuhinja, drvarnica in prostoren magacin se odda.

Kje? pove uredništvo „Gorenjca“. 303 8-2

:: Našim rodbinam priporočamo ::
Kolinsko cikorijo.

Advokat

dr. Franc Frlan

si usoja javiti, da je z novim letom 1910

otvoril svojo pisarno

v Ljubljani

Miklošičeva cesta šte. 4
v hiši „Štefanove gostilne“ 1. nadstropje.

Priložnostni nakup.

Umetni mlin. • • Žaga. • • Kovačnica.

Mlin je sezidan po najnovejšem sistemu, jako dobro opravljen, brez konkurence in ima dela v izobilju. Žaga je opremljena s cirkularnimi in drugimi žagami. Kovačnica ima vse orodje in stroje. — Zraven spadajo tudi travniki, njive in vrtovi.

Prodaja jako vredno radi rodbinskih razmer.

Vpraša naj se pri 251 20-13

Josipu Kremser, posestniku umetnega mlina,
Lavamünd, Lavantinska dolina,
Koroško. — Doptise se prosi v nemškem jeziku.

Mestna hranilnica v Kranju

Splošni rezervni zaklad
(lastno premoženje)
nad 212.500 kron.

Koncem leta 1908: Stanje hranilnih vlog 4.822.000 kron, posejil na zemljišča 2.890.000 kron ter posejil občinam 413.800 kron.

Ta najstarejši denarni zavod v Kranju uraduje na rotovžu vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne, ob smanjih in tržnih dneh pa tudi od 2. do 4. ure popoldne.

obrestuje hranilne vloge po

4%

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje hranilnica iz lastnega. Narasle vložne obresti pripisuje h kapitalu vsakega pol leta — to je dne 30. junija in dne 31. decembra — ne da bi bilo treba vlagateljem se zglasati radi tega pri hranilnici.

Za varnost hranilnih vlog jamči poleg lastnega rezervnega zaklada mestna občina Kranj z vsem svojim premoženjem in z vse svojo davčno močjo. — Da so hranilne vloge res varne, priča zlasti to, da vlagajo v to hranilnico tudi sodišča denar mladoletnih otrok in varovancev.

Hranilnica posoja na zemljišča po 5% na leto in na amortizacijo v 36 letih, tako da na primer dolžnik v teku 36 let popolnoma poplača posojilo 100 kron z obrestmi vred, ako plačuje vsakega pol leta po 3 krone.

Šolske potrebščine
vseh vrst po najnižjih cenah.

Klobuke, čepice, srajce, kravate,
ovratnike, zapestnice, naramnice,
nogavice, žepne robce, glavnike,
denarnice, mila in drugo toaletno
blago, krtače, torbice i. t. d. i. t. d.

!! Cene znatno nizke. !!

Na debelo in drobno!

Anton Adamič

galanterijska in
modna trgovina

Kranj - Glavni trg.

Na debelo in drobno!

Posebno ugodne cene
za dijake.

Telovadni čevlji
v veliki izbiri.

Postrežba točna
in solidna.

J. PFEIFER -- KRANJ

:(poleg Jahačeve gostilne):

Raznovrstno manufakturno, modno in
konfekcijsko blago.

Zelo nizke cene
v novoustanovljeni trgovini.

Žepne ure se dobe:
Nikel-Roskopf ure od
4 K naprej.
Nikel-Cilinder ure od
5 K naprej.
Srebrne Cilinder ure
od 9 K naprej.
Srebrne Anker ure
od 12 K naprej.

Nasproti trgovine Peter Majdič.

Ivan Levičnik
trgovina z urami in zlatnino v Kranju

priporoča

svojo veliko izber usakovrstnih švicarskih žepnih
in stenskih ur od najcenejše do najdražje vrste.
„Omega“ in „Union“ ure. : Velika zaloga in izber
usakovrstnih uhano, zapestnic, prstanov, srebrnih
in zlatih verižic i. t. d. : Popravila se izvršujejo
izvrstno, točno, po najnižjih cenah in najhitreje.

Nasproti trgovine „MERKUR“.

GRIČAR & MEJAČ - Ljubljana

Prešernova ulica štev. 9

uljudno naznanjata, da je zaloga za zimsko sezono tako v oblekah za gospode
in dečke kakor v konfekciji za dame popolna in se priporočata za pravo obilen
posej, zagotavljajoč točno in solidno postrežbo.

Loterijska srečka dne 2. januarja t. l.
Grad-c 87 6 68 41 20

Proda se

890 6-5

Čofšče in hiša

štov. 84 v Kranju.

Več se poizve pri lastniku L. Čofu v Kranju.

Ako kašljate

ali težko sopeno (astma), poskusite

slavonski želiščni sok
iz orlove lekarne v Pakracu.

Z izbornim učinkom istega boste gotovo zadovoljni. Tudi otroci ga vzamejo radi, ker ima prijeten okus. Ako boleilate na

želoččnih boleznih

ali na boleznih na črevih, potem zahtevajte v lekarnah znamenito znane

pakraške želočne kapljice

in iznebili se boste kmalu boleznim.

Cena: 1 steklenica slov. želiščnega soka K 1-20,
1 tucat pakraških želočnih kapljic „ 5-00

Kdor si teh ne more nabaviti v svojem stauvališču, naj isto naroči iz centrale

Lekarna »pri zlatem orlu« v Pakracu.

Po pošti se ne pošilja izpod 2 steklenic. 257 13-12

Šivalni stroji in kolesa

Tovarniška zaloga 10 52-20

Iv. Jax-a v Ljubljani

Dunajska cesta 17

priloga svoje najbolj priznane

šiv. stroje in kolesa

Čeziki na zahtevanje zastoj.

Glinaste peči 138 52-30

štedilnike, banje za kopeli, kakor tudi kipe, vaze in druge glinaste izdelke v vseh barvah, trpežne in cene priporoča

Avgust Dreise

prva in največja tovarna peči in glinastih izdelkov v Ljubljani.

Zlate svetinje: Berlin, Pariz, Rim itd.

Najboljše kosmetično
zobočistilno
sredstvo

Seydlin
Izdelovatelj
O. Seydl
Ljubljana, Spital.-Stritar ul. 7

77 52-52
dobi se
v
lekarni
Štajnik

Josip Pogačnik v Radovljici

krojaški mojster

Odklikovan leta 1909 na razstavih v Londonu in v Parizu s prvim darilom: častno diplomo, velikim slatim častnim križcem in veliko zlato kolajno.

priporoča cenjenemu občinstvu

svojo delavnico v izdelovanje vseh vrst oblek za gospode, uradniških uniform, salonskih, turistovskih in lovskih oblek ter ogrinjal.

Vedno bogata zaloga angleškega, francoskega in brnskega sukna. — Naročila se izvršujejo po najnovejšem kroju točno in ceno ter se sprejemajo popravila.

Specijalist v izdelovanju frakov in salonskih sukenj

Zajamčena je vestna izvršitev naročenega dela natančno po meri in izbranem kroju ter po želji naročnika. — Kdor si želi nabaviti elegantne, fine, obnem trpežne in vsem zahtevam ustrezajoče obleke, naroči si jih naj pri tej tvrdki in postal bo stalen naročnik. 86 52-45

Vina

štajerska, dolenska,
goriška, vipavska,
istrijska, dalmatinska,
jamčeno pristna

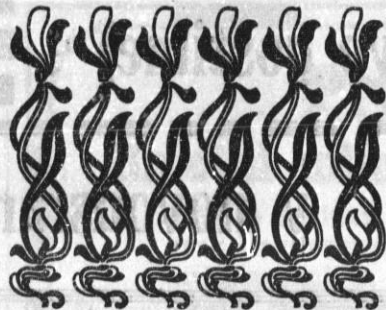
ponuja po skrajno nizkih cenah

zadruga

282 52-7

Agro-Merkur

r. z. z. o. z. v Ljubljani.

209 52-21

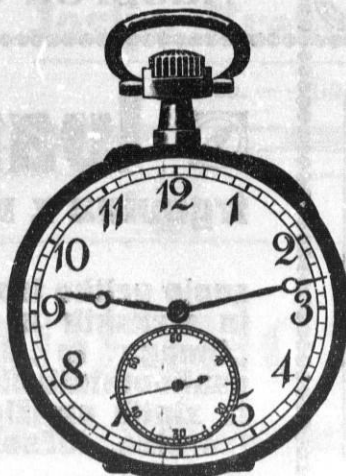
Največja trgovina na Gorenjskem.

Rudolf Rus

urar v Kranju

Niki Roskopf ure od 4 K naprej
„ Cylinder „ „ 5 „ „
Srebrne „ „ „ 9 „ „
„ Anker „ „ 12 „ „

Ustanovljeno leta 1885.

Martinova cesta 20

Postajališče električne ceste

R. Lang

Martinova cesta 20

železnice pri šentpeterski cerkvi. 126-25

LJUBLJANA :: Zalagatelj društva c. kr. avstr. drž. uradnikov

Bogata zaloga pohištva vsake vrste v vseh cenah. Ogledala, slike v vseh velikostih.

Popolna oprava za vile. Specijaliteta: Gostilniški stoli.

Pohištvo iz železa, otroške postelje in vozički po vsaki oeni.

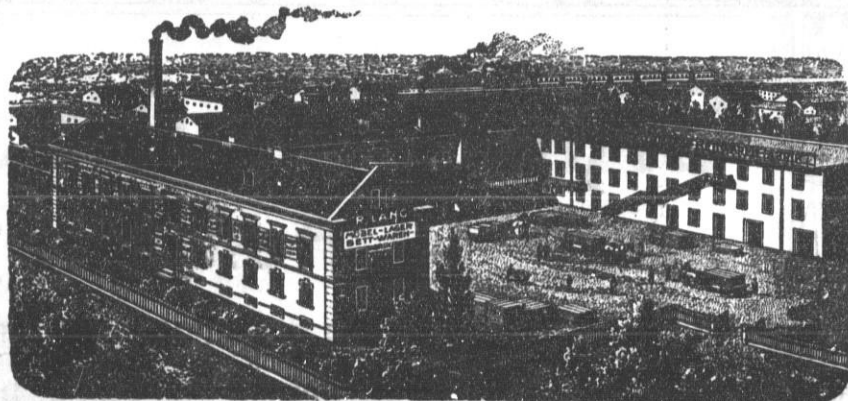
Modrool iz žilnatega omrežja, afričanske trave ali žimo, prve vrste vedno v zalogi.

Za spalno sobo od 180 glid. naprej. Divan z okraski.

Oprave za jedilne sobe, salone, pred-sobe, cele garniture.

Za sobo; postelja, nočna omarica, o-mivalna miza, obe-šalniki, miza, sten-sko ogledalo.

Specijaliteta v ne-vestinih balah. Veliki prostori, prtiljano in v l. nad-stropju. Čudovito poseni za hotele, vile in za letovišča 52 glid.

Električna gonilna sila.

Tovarna oljnatih barv, lak in firneča

Brata Eberl

črkoslikarja, lakirarja, stavbena in pohištvena pleskarja

Ljubljana Miklošičeve ulice 6, nasproti hot. »Union«

Ustanovljeno 1842. Telefon 154.

52-19

Izdelovalnica perila
na debelo na drobno

Edmund Kotzbek
Kranj -- Glavni trg

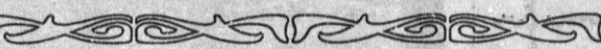
Priporoča se za nakup
vsakovrstnega perila v
vsaki kakovosti po naj-
nižjih cenah.

Neveste, pozor!

Kuhinjsko-posodo, morsko
travo in peresa za posteljnake
(modroce), kakor vse drugo
:: železninsko in špecerijsko ::
blago se dobi po **najnižjih cenah**
pri tvrdki

„MERKUR“ -- Peter Majdič

v Kranju.

Prodaja Tomaževe žindre.

VINKO BELEC

stavbeni in umetni klepar

v Kranju štev. 154.

Priporoča se v izvršitev
vseh stavbenih in kle-
parskih del. Prevzete
kompletnih stavbenih
del. ■ Izdelava strelo-
vodov in bakrenih šte-
dilnih kotličev i. t. d.
Zaloga galanterijskega
■ blaga vseh vrst. ■

Kovinofiskarska delavnica.

Popravila točno in po najnižjih
cenah.

V blagohoten obisk se priporoča

V. Belec.

**Največja manufakturna
trgovina na Gorenjskem**

Franc Crobath

v Kranju.

Priporoča veliko zalogo oša-
kooorstnega manufakturnega
blaga : po najnižjih cenah.

Line 1909: zlata kolajna najvišje priznanje

R. Wolf Magdeburg
Buokau

Filialka Dunaj, Dunaj III, Am Heumarkt 21

Vozeči in stoječi polnoprarni in patentirani

lokomobili na vroči par
z 10 do 800 konjskih sil.

Najbolj gospodarski, najtrpežnejši in najsigurnejši stroji na moč za 249 26-7

ose industrijske in gospodarske obrate.

Skupna izdelava nad 450.000 PS

**Zobozdravniški
obotehniški :: atelje**

dr. Edvard Globočnik

v Kranju 220 52-19

Je slavnemu občinstvu na razpolago

**vsaki dan in
tudi v nedeljo.**

JOS. WEIBL

J. Spreitzerjev naslednik

LJUBLJANA,
Slomškova ulica št. 4.

Stavbeno-umetno in konstrukcijsko ključavničarstvo.

Žično omrežje na stroj, ograje na mirodvoru,
obmejno omrežje, večna vrata, balkoni, verande,
stolpne kriše, štedilnike i. t. d.

Špecialiteta: 76 52-25
valjični zastori (Rollbalken).

Dendrin

za uničenje bolezni in škodljivcev na
sadnem drevju

Obnesel se je posebno proti zajči škodi.
Prospekti gratis. 294 8-4

Zavoj za poskušnjo brutto 5 kg franko 4 K.

Tovarna karbolineja R. Avenarius
Amstetten, Nižje Avstrijsko.

Zaloga pri Fr. Dolenz, Kranj.

G. Tönnies

v Ljubljani 52-37
89

kovarna za stroje, železo in
kovinolivarna priporoča kot
posebnost žage in vse
stroje za obdelovanje lesa.
Francis-turbine osobito za
žagine naprave zvezane ne-
posredno z vratilom. Motorje
za bencin in surcvo olje,
najcenejša gonilna sila.

Slovinci, ne zabljte družbe
SV. CIRILA IN METODAI

Zaloga vsakovrstnega

● lesenega, železnega ●
in poblazinjenega pohištva

Puc & Comp.

v Ljubljani, v Kolizeju, na Marije Terezije cesti št. 11

POSOJILNICA V RADOVLJICI

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

s podružnico na Jesenicah

sprejema hranilne vloge od vsakega in jih obrestuje po

4 1/2 %

Rezervna zaklada
iznaša:

K 92.000

brez odbitka rentnega
davka. Hranilne knjižice
se sprejemajo kot gotov
denar, ne da bi se pre-
trgalo obrestovanje.

Posojila

se dajejo na vknjižbe brez
amortizacije po 5 1/4% ali
z 1% amortizacijo, na me-
nice pa po 6% :: Eskomp-
tirajo se tudi trgovske
menice.

Denarni promet
v letu 1908:

K 5,000.000

Posojilnica sprejme tudi
vsak drug načrt amorti-
zacijskega dolga.

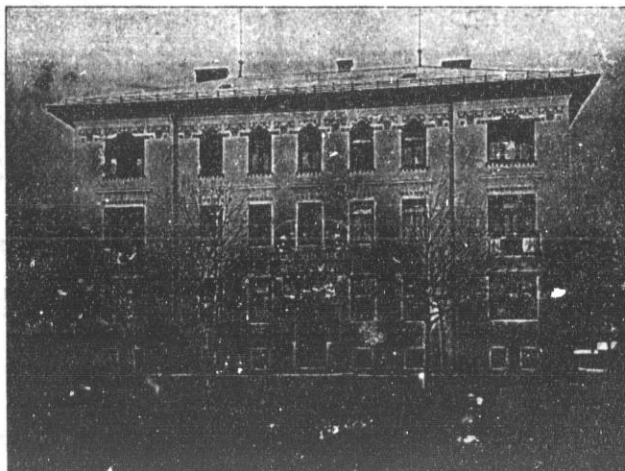
Uradije se v centrali in
v podružnici

vsak dan
od 8.—12. ure dopoldne
in od

2.—6. ure pop. izvzemši
nedelje in praznike.

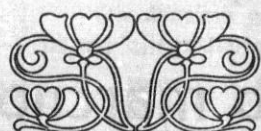
Poštno-branilnični račun
centrale št. 45.867.

Podružnice na Jesenicah
št. 75.299.

Veletrgovina Franc Dolenz

Kranj   Ustanovljeno 1860.   Škofja Loka

3

Priporoča svojo obilno založeno zalogo špecerijskega in kolonialnega blaga, špirita, žganja, brinja, kakor tudi deželni pridelkov i. t. d. ----- Samoprodaja najfinejšega Portland-cementa „SPALATO“ v Spljetu za Gorenjsko.

VINKO MAJDIČ

valjični mlin v Kranju.

Priporoča svoje najizbornejše izdelke, kakor pšenično moko, pšenični gres, moko za krmo, debele in drobne otrobe i. t. d. Zastopništva in skladišča se nahajajo v: Inomostu, Bolcanu, Tridentu, Beljaku, Celovcu, Gorici, Ljubljani, Trnovem, Podgradu, Trstu, Pulju, Splitu, Kotoru, Ercegovem ter Solnogradu.

4

Delniška družba pivovarne „Union“

priporoča svoje

1

marčno, carsko, dvojnato marčno, eksportno
:: pivo, priznано najizbornejše kakovosti. ::
Tropine in sladne cime kot najboljša piča
za živino.

Ljubljana -- Spodnja Šiška.

Najbolj varno naložen denar je v slovenski
Mestni hranilnici ljubljanski.

Stanje hranilnih vlog
nad 37 milijonov K.

Za varnost denarja je porok zraven rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem premoženjem in vso svojo davčno močjo. :: V to hranilnico vlagajo sodišča denar mladoletnih otrok in varovancev ter župnišča cerkveni denar. ::

Denar se lahko pošilja tudi po pošti. :: Sprejemajo se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje prenehalo. :: Posoja se na zemljišča po 5% obresti in proti amortizovanju posojila po najmanj 1/4% na leto. Dolžnik more svoj dolg poplačati tudi prej, :: ako to hoče. ::

Mestna hranilnica ljubljanska je
v lastni palači
v Prešernovi, prej Slonovi (Elefantovi)
ulici šte. 3.

Rezervni zaklad nad
:: 1 milijon K. ::

Mestna hranilnica ljubljanska obrestuje hranilne vloge po 4 1/4% ter pripisuje nevzdignjene obresti vsakega pol leta h kapitalu. :: Dne 1. in 16. vloženi denar se obrestuje takoj. :: Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega in ga :: vlagateljem ne zaračuni. :: Posoja se tudi na menice in :: vrednostne papirje. :: Mestna hranilnica ljubljanska :: izdaja lične :: domače hranilnike. Priporočamo jih zlasti staršem, da otroke z njimi navajajo k varčnosti. V podporo slovenskih trgovcev in obrtnikov je upeljala ta slovenska hranilnica tudi kreditno društvo.

Pouku in zabavi.

Najin zadnji sestanek.

Gospodu uredniku v zopetno slovo.

Vlični mali sobi na levo od vhoda sva sedela. Ti si me posetil kakor si storil večkrat. Saj sva si bila več let prijatelja, navezana drug na drugega, da je zaupal drug drugemu vse, kar ga je težilo, da je iskal sveta in tolažbe danes ta, jutri drugi od svojega prijatelja. Ej, kolikokrat sva se že sestala v tej prijazni gostilniški sobi! Tu sva se videla prvič v življenju, tu sva pozneje sanjala, debatirala in preresetavala vsa važna vprašanja gospodarske, književne in politične vsebine. Drug drugega sva se izpopolnjevala in ko sva se ločila (seveda sva poprej po navadi obiskala še našo Marijano in našega zbadljivega, ali v srcu najboljšega „Rudlja“) segla sva si vedno v roko z željo, da se prav kmalu zopet vidiva, saj drug brez drugega nisva mogla obstati več.

Kolikokrat mi je bilo tužno pri srcu, iskal sem koga, da bi mu povedal, kar že davno čutilim; da bi mu odkril svoje srce. In prišel si ti, in takoj sem spoznal, da tebi smem zaupati vse, da se midva razumeva popolnoma. Včasih je prišel v najino mirno sobo tudi prijatelj Janko ali prijatelj Makso. Z močnim glasom te je večkrat okregal Janko, da tvoja pota niso vselej prava, in s tisto dobrohotnostjo, s katero bi on rad objel ves svet, ti je sicer v močnem, toda vendar tako odkritosrčnem glasu povedal, kaj misli on, da bi bilo najboljšo v tem ali onem slučaju. In če si mu ugovarjal, pričel je s krepkdonečim glasom, da ti ne delaš prav, in nehote si se moral pokoriti, kajti on je poznal ljudi, bil prepričan o tem, da more le njegova vseskoz uravnavajoča politiška metoda roditi kaj sadu za Gorenjsko in za njegovo ožjo domovino še posebej. In če je prijatelj Makso pri tem še povedal kako zasoljeno, pomirili so se hitro duhovno in vsoki politični valovi so se naenkrat izpremenili v lahne pomladanske vetrove, posebno če se je približala k naši mizi Ivanka.

Ivanka je bila najčvrsteje in sploh najboljša dekle, kar sem jih spoznal na Gorenjskem. Vedno postrežljiva, vedno ubogljiva, vedno uslužna, toda nikdar ne čez mero dostojnosti, to je bila naša Ivanka. Vsi smo jo ljubili, pri njej smo pozabili vse: da se nam mudi domov, da smo zamudili vlak, da nas čaka važna seja... Vse smo pozabili, samo da smo mogli gledati njene kretnje, njeno naivno, pa tako resnično vedenje...

In tedaj sva zopet sedela v oni lični, mali sobi na levo od vhoda. Najine debate, če se sploh smé nekoliko proč vrženih stavkov ta dan imenovati tako, so bile končane in neko dosedaj nepoznano čustvo se naju je polotilo. Jaz sem ti pokazal še enkrat odluk, da moram zapustiti v nekaj dneh lepo slovensko zemljo in iti za kruhom drugam, ti si pazno prečital vsako besedo in slednjič zamrmral. Dolg molk je nastal na to. Plačala sva in sva šla na sveži zrak; preveč naju je dušilo ta dan. In šla sva ven iz mesta proti Lescam. Oj, ta pot iz Radovljice v Lesce! Na tisočkrat sem jo prehodil poleti in pozimi, ob dežju in solncu, pa vselej se mi je zdela vedno nova. Pred nami so se vzdigovali gorski velikani, na desni Stol, na levi Triglav in „druge gore tam okrog“. Videla sva lične vile, zrla mirne cerkvice, hodila po travnikih in njivah ter gledala v ta edino lepi gorenjski svet.

Ti si večkrat izpregovoril, omenil kako važno dnevno novico, hotel napeljati pogovor na najnovejše pojave v ruski književnosti, toda jaz sem molčal. Vedel sem, kaj izgubim s to svojo ljubo Gorenjsko, z vsem srcem sem čutil, da tista zvezda, ki je tako svetlo sijala nad gorenjsko ravnino, zaide záme, ko zapustim ta kraj.

Prišla sva v Lesce. Oj, koliko lepih dni sem preživel tu, koliko prijetnih večerov nas je dru-

žilo vse iz sosednjega kraja v rodoljubni družini! Danes se mi je zdelo vse mrtvo. Pogledal sem proti kolodvorskemu skladišču. Tam so spravljali mojo opravo na vlak. Molče sem ti podal roko, ti si me objel, jaz nisem mogel več tega. Odhitel sem proč, proč! Zapustiti sem moral Gorenjsko, svoj rodni kraj. Od tega časa se nisva več videla...

Ob današnji priliki se spominjam bolj kakor poprej onega lepega Prešernovega soneta:

Hrast, ki na tla vihar ga zimski trešne,

Naenkrat ne zgubi moči poprešne.

Al' vendar zanjga ni pomoči rešne.

M. Sever.

Radovljiški vodnjak na glavnem trgu

Misli iz stavbarstva.

Hvala ti, prijateljska duša, že v naprej, če čitaš moje misli! Veruj mi kar brez dokaza, da o umetnosti pri nas pisati ni baš najhvaležnejše delo.

Ako govorimo o umetnosti, nas vedno razumejo ljudje, da mislimo pri tem na nekaj, kar mnogo stane — a malo koristi. Tudi jaz sem se vpraševal, ko sem sklenil postati umetnik, komu bom pravzaprav koristil, da! Ali bom kot tak sploh mogel res koristiti. Mnogo misli me je stalo, predno sem se otrešel vseh dvomov v teh vprašanjih.

Stroji, tovarne, kakor prema črta v neskončnost vodeče ravne ceste, kakor pravilni paralelipedi, navadnim zabojem podobna poslopju, to je, žal, le prerado v vzor naši po „moderne tehniki“ hrepeneči inteligenci.

Stopi, prijatelj, v kako tovarniško predmestje velikega mesta, ali sploh v kako večjo kolonijo tovarni! Vse ravno omenjene vzore imaš tam idealno nakopičene! — Ako sploh kaj čutiš, plačam ti, kar hočeš, če moreš v taki okolici od srca zavriskati — zavriskati kakor zavriska kipeče srce pastirja, ko se ozira s planin na domačo vas v nižave, kjer čepe kakor jata golobov med zelenim drevjem preproste hišice in hlevi njegovih gospodarjev. Nobenega očividnega reda, nobene

očividne potrate; kriva in neenako široka pota med posameznimi hišami, če stopiš v tako vaško gnezdo. — In vendar! Kaka razlika v čustvih, če je primerjaš z „najmodernejšo tovarniško naselbino“. Tu se čutiš človeka, z vriskajočimi čustvi v duši — a med modernimi tvornicami postaneš nehote truden in pobit. Ali mi odrečeš, če Ti trdim, da zato, ker te je zóna, ker čutiš, da bi bil v okolici strojev tudi sam stroj. — Med preprostimi, v neredu stoječimi hišicami si človek, ki čutiš v svoji okolici neprisiljenost in prostost, po kakršni ti hrepeni duša vse življenje. V strogih, trdih črtah tovarniških poslopij pa slutiš — le reci: svoje spono in vezi.

A ker se človek ne more vedno zadovoljiti z malenkostnimi vaškimi razmerami, je treba, da si zavaruje čustvo in zavest prostosti in neprisiljenosti tudi v mestih. Pri tem se pa še vedno lahko izogne vseh nepotrebnih stroškov. Treba mu je prenesti le tisto poezijo ki jo dišejo svobodne podgorske vasice, v mesta presaditi čustva svobodne narave v svoje stanove.

To vršiti pa je naloga poeta-stavbenika. In teh potrebuje baš sedanji čas bolj kakor kdaj prej.

Bili so časi, v katerih je vladal v našem narodu en sam, nekaj splošen okus, okus domače umetnosti; časi, ko ni prišlo iz roke spretnega obrtnika skoro ničesar, kar ni imelo v nekem oziru umetniške vrednosti. Kdor se izprehajal po ulicah naših mest in globlje opazuješ hiše in hišice, ki niso bile še v zadnjem banalnem petdesetletju prenovljene, najdeš na njih mnogo enostavnih, a jako zanimivih okraskov, včasih samo nekaj črt, ki dele razsežne stene v manjša polja. Kolikokrat najdeš zanimivosti celo na objektih, ki jim drugače nedostaje najenostavnejše pojmovanje o stavbarstvu. — V mnogih čisto preprostih starih stavbah se ti odkriva naravnost čudovito gotov čut za prave razmere in najprimernejšo obliko; čut, ki hodi z zdravo tehniko roko v roki.

A danes je — pod vplivom modernih tovarni mislim — čut za poezijo v naših domovih že popolnoma zamrl. Vse, kar zidajo danes naši stavbeni mojstri in polirji, je skoro brez izjeme trdo in brez čuta, carejeno po tovarniških šablonah. To zadošča pač še vsaj navadno za silo tehniki, a človeku, ki ne želi biti le stroj, ki ne želi trpeti vse svoje življenje le za svoj želoec, temu človeku ne morejo ugajati naši graditelji.

Ni nam treba baš mnogo monumentalne arhitekture, ker smo res skromen, v majhnih razmerah živeč narod — a veselih domov, čustva dihajočih hiš nam je pa treba kakor svežega zraka. A tudi tisti, kdor hoče te ustvarjati, mora biti cel mož, popoln umetnik. Ker — težje je čisto z majhnimi sredstvi res dobro gospodariti, kakor pa z izobiljem v monumentalnosti. Povsod je treba finega čuta in razsodnosti med lepim in nelepim. In kdor se v naših zanemarjenih razmerah v stavbarstvu čuti zmožnega gojiti poezijo naših mest in trgov, postati poet naših domov, si — mislim — ni volil nepotrebnega in nekoristnega poklica. — Da si mi zdrav! Hvala ti za potrpljenje, prijatelj!

Rudar.

Ošel je globoko pod zemljo na delo, kamor ga je poslala njegova revna družina. Težki so bili njegovi koraki, toda storiti jih je moral, da reši otroke lakote. Tam se bode trudil in puščal svoje mlade moči. Njegove trudne pesti, posejane s krvavimi žulji, drže težko orodje, s katerim lomi in vrta v trdo skalo. Rečeno mu je bilo, da mora delati, kopati in iskati bogatih zakladov globoko pod zemljo.

Ko pride domov, položi svojo trudno glavo na trdo ležišče, tedaj mu sme neprijetna misel v

glavo, kaj bode, ko mu opešajo moči, in kaj bi bilo, ako ga zasuje kamenje v rovu, daleč od svojih ljubljnih. Ne bode mu stala žena ob smrtni postelji, da bi mu hladila s hladno vodo vroče ustnice. V duhu stoji vsa njega družina pred njim, lačna, trudna, brez doma in usmiljene podporne roke.

Teško je njegovo slovo od družine, ko gre na delo. Kako globoko ga zadenejo pogledi žene in otrok ob tem slovesu, češ, ostani pri nas, ne hodi! Morda ne prideš več zdrav nazaj, morda te prinesejo mrtvega domov, ko te odkopljejo iz kamenja. Toda ubraniti se mora teh pogledov in le skrb za življenje ga žene na delo.

Ura dela ga priganja k odhodu — še zadnji pozdrav!

Kako brez bojazni, brez strahu gre pod zemljo, kajti navada mu ga je pregnala. Še en pogled po lepem modrem nebu, še en užitek solčnih žarkov in še enkrat se mu dvignejo njegove široke prsi v svežem, hladnem zraku. Notri ga objame gluha tmina in soparen zrak mu zapre prosto dihanje. Votli udarci trudnih rok preglašajo težke vzdihne, kateri prihajajo iz rudarjevih prsi.

Dalje in dalje koplje. Veliko kamenje se ruši pod njegovim orodjem. Težka skala mu preti nad glavo, da pade in ga zdrobi pod svojo težo. Vajen je enakih nevarnosti in niti ne slutiti, kaj ga čaka — Skalo okopuje in pasti mora kmalu. Še nekoliko udarcev. Toda nesreča. Skala ga podsuje. Ni več mogel poklicati na pomoč — zakrila ga je prst. Tovariš koplje z vsemi svojimi močmi za prijateljem. Odkopal ga je in pred njim leži sedaj z zaprtimi očmi in bledimi ustnicami. Pridejo še drugi tovariši. Pomagali bi radi, trda skala je prevelika. Omočili so mu čelo in zavedel se je nekoliko, trde bolečine so mu zaprle oči...

* * *

Sedaj pride in tudi kosilo je pripravljeno. Otroci hodijo okrog ognjišča in čakajo, kdaj pride oče. Nekako čudno nemirni so danes, ko gledajo svojo v mater z žalostnim obrazom in objokanimi očmi. Čudna misel, slutnja ji prevladuje srce, kakor bi vedela, da ne pride njen mož domov. Vsak trenutek je pogledala preko one poti, odkoder pride on, vsako minuto je poslala otroke pogledat pred hišo, ali prihaja oče.

Odbila je ura in čakala je vedno boljbolj nestrpljivo. Tupatam je potegnila s svojim predpasnikom črez obraz, da si obriše solze.

„Kdaj pride oče?“ se oglasi deček, ki je željno čakal na kosilo, kajti tudi njega je že opominjal njegov lačni želodček.

„Kmalu! Malo potrpi, takoj pridejo oče?“ Tako težko je spravila mati te besede črez svoje ustne in tudi sama je dvomila o vrnitvi svojega moža.

Težki koraki sa zaslišijo v veži in otroci veselo zakriče, toda kmalu odskočijo — pred seboj vidijo tujega človeka. Njegov obraz je bil sklonjen, z njega je sijala žalost. On je bil poslan naprej, da sporoči ženi žalostno novico, da jo tolaži. Pa tudi sam je bil žalosten, kajti videl je nesrečo svojega prijatelja.

Tamkaj zunaj je pa stal voz in nemo so vzdignili ponesrečenca. Nesli so ga v hišo. Rešiti niso mogli več zdravega, rešili so mu pač življenje, toda noga je ostala na kraju nesreče. Odrezali so mu nogo in nesrečen bode za vedno.

Zdrav, krepak je odšel na delo, toda vrnil se je kot berač, brez noge, brez življenja v srcu. Zapečaten je njegova usoda. Berač je in prositi bode moral od hiše do hiše, kajti pokojnina je majhna za njegovo kratko delo. Vrnila se mu je zavest in tedaj je videl s svojimi kalnimi očmi družino, videl je otroke berače, videl je reveže — žrtve nesreče...

Radovljiško kolo.

Glej sliko na vodnjaku!

Velikanska je bila moč Slovencev v sedmem in osmem stoletju. Srečno so v tej dobi potolkli naši korenjaški predniki vse svoje mnogoštevilne sovražnike okrog sebe, se otresli njihove gospodoželjnosti ter svobodno zavladali čez svojo zemljo, ki se je takrat raztezala daleč tja preko sedanjih ogrskih ravnin, nižje-

gornjeavstrijskih pokrajin, čez gorato Tirolsko, Istro in tja dol preko sedanje italijanske meje. Takrat seveda niso bile te prostrane slovenske dežele tako gosto obljudene kakor dandanes. Bile so po večini zaraščene z gostimi starodavnimi gozdovi in prebivalci so se poleg kmetijstva in pastirstva močno pečali tudi z lovom; kajti v gozdnatih goščavah je bilo mnogo različne divjačine in zverjadi z okusnim mesom in gorko kožuhovino.

Prvotno so si stari Slovenci stavili svoja selišča in domove najraje po gričih in planotah, ob bregovih rek in dolin, da so se tu lažje branili nadležnih zveri in nepoklicanih gostov, ki so pogostoma prihajali z oboroženimi pestmi od sosednjih tujih narodov. V mirnem času so bili radi dobre volje in bili so gostoljubni proti vsa komur, ki ni prihajal k njim z oboroženo silo. Častili so več bogov in boginj in verovali so v razna nadnaravna dobra in hudobna bitja.

Svoja nova selišča so imenovali po posebnih lastnostih in vnanjih oblikah dotičnih krajev ali pa so jim dali imena, ki so jih naredili po imenih svojih slavrih mož in bogov. Njih bog gostoljubnosti se je zval Radogost; imeli so pa tudi več osebnih imen s koreniko Rado, n. pr. Radivoj, Radislav, Radimir, Radovan, Radosava, Radonica, Radonja i. t. d. Po teh imenih so imenovali mnogo svojih selišč, in še dandanes je na Slovenskem več vasi, ki imajo taka imena. Na podoben način je dobilo svoje ime tudi gorenjsko mesto Radovljica.

Ime mesta Radovljice je torej pristno slovenskega izvora in bi najbrž še dandanes ne poznali za to mesto drugega spačenega imena, ako bi ne bili Slovenci kakor tudi drugi Slovani že od nekdanj udarjeni s prokletu neslogo in z lastnostjo, da raje vidimo, da se dobro godi našemu najhujšemu narodnemu sovražniku nego krvnemu rojaku. Kakor v sedanjih bratomornih časih, tako so se tudi nekdanj Slovenci klali in preganjali med seboj Lokavi sovražniki, zlasti Nemci pa so znali spretno porabiti neslogo Slovencev v svojo korist, so jih z zvijačo še bolj razdvojili, podkupili izdajalce ter nazadnje tako oslabili slovenski narod premagali in podjarmili brez posebnih težav. Tedaj se je začelo ponemčevanje Slovencev na vseh koncih in krajih. Naselili so se v vseh slovenskih deželah nemški katoliški knezi in škofje in ti so potem z mečem in križem v roki več stoletij uničevali Slovence in krčili njih meje z velikim uspehom. Zdaj, ko smo se srečno iznebili teh tujih zatiralcev, pa opravljajo njih započeto delo naši domači izdajalci za dobro plačilo — na katoliški podlagi!

Ko so Nemci spoznali slabosti in napake Slovencev, radi katerih se jih more tako lahko tlačiti in uničevati, so sklenili, da jih morajo popolnoma iztrebiti s sveta in izbrisati vsak njihov sled z zemeljskega površja. V ta namen so začeli z veliko vnemo povsod mazati in uničevati slovenska krajevna imena. Nekatera so prevedli na svoj jezik, druga so pa popačili po svojem pravopisu. Nekdanja naselbina Radovljica pa je dobila za namestek svojega lepega slovenskega imena prav čudno nemško spakedranko. Ker se ime Radovljica prične s koreniko „Rad“, kar se pravi po nemško „kolo“, so napravili iz tega namišljenega nemškega kolesa ime „Radmannsdorf“, ki se glasi, dobesedno predstavljeno v slovensščino: Vas kolesnega moža.

Ko so nemški objestni modrijani tako srečno prekrstili slovensko Radovljico, takrat se jim pač še ni sanjalo, da bo ta ponemčena vas nemškega kolesnega moža kdaj postala zopet slovenska in da se bo še celo smela imenovati mesto. Še pred nedavnim časom je bila Radovljica res močno ponemčena in šele lani so odstranili z radovljiškega trga star, napol razpal vodnjak, ki je imel na kamenitem obodu poleg letnice vsekani napis: Gegründet. Drugega se v zadnjem času ni bralo na tem vodnjaku, a tudi to je govorilo še vedno dovolj glasno strmečemu nemškemu popotniku! Toda pred več leti je bil ta edini radovljiški javni vodnjak brez vode pokrit z lepo rdečo kapo iz kositarja, ki je bila močno podobna pruski pikelhavbi. Stari Kunstelj, ki je vsipal izborne dovtype kar iz rokava, pa se je celo vedel spominjati, da je nekdanj ta pikelhavba imela na vrhu svoje mogočne bučke lepo, tudi iz kositarja izre-

zано podobo, ki je predstavljala ime Vasi kolesnega moža. In kaj mislite, kaj se je videlo na tej podobi! Moža s kolesom v roki in njemu pri nogah vas! Ali ni bilo to res salomonsko modro in učeno? Le vzvišeni nemški duh more iz nebeških višav poklicati na zemljo take imenitne rebuse!

Pa vseeno so izginili ti slavni nemški spomini iz zopet slovenske Radovljice. Kako je bila ta nekdanj nemška, priča to, da je imela pristno nemške mestne očete, ki so tako ljubili svoje nemško kolo, da so si ga dali celo narisati v svoj grb in županski pečatnik. Zares plemeniti rodo- ali kolesoljubi so bili ti mestni očanci! Če pa je kdo vprašal starega Kunstlja, zakaj je v radovljiškem grbu in županskem pečatniku naslikano kolo, je hudomušno odgovoril: „Ker so imeli naši nekdanji mestni očete eno kolo premalo v glavah, zato so ga dejali v svoj grb.“ In morda je imel stari Kunstelj prav!

Na radovljiškem županskem pečatniku se še sedaj vidi podoba kolesa. V Leškem predmestju se je pred nekaj leti sezidala lepa dvonadstropna hiša in nad vrati ji je stavbenik Hronek napravil podobo nemškega kolesnega moža, to je moža s kolesom v roki. Čemu vse to? Ali je to delo nevednosti, brezbriznosti ali pojemajočega nemškega duha? Pa posezimo še nekoliko nazaj! Pred nekaj leti je bila v Radovljici skupščina družbe sv. Cirila in Metoda. Takratni družbeni predsednik g. Tomo Zupan se je pri slovesnem sprejemu na mestnem trgu spomnil tudi radovljiškega mestnega grba, rekoč: „Mesto Radovljica ima v svojem grbu kolo, ki pomeni napredek. Kakor se kolo suče naprej, tako hiti tudi to mesto za napredkom naprej in naprej!“

Čemu te prazne laskajoče besede, ki niso resnične! Kolo se sicer res suče naprej, a obrne se lahko tudi nazaj in včasih zadostuje le par takih obratov, in ves tovor zaropota v jarek ter se razbije na drobne kosce! Poglejmo še podobo sv. device in mučenice Katarine, ki ima poleg sebe tudi kolo! A kaj pomeni to kolo! Tiranstvo in krutost brezsrčnih ljudi, ki so dali do smrti tretji in mučiti ubogo Katrico s kolesom! Podoben pomen ima tudi radovljiško kolo, ki so ga nam zapustili v spomin nekdanji nemški mučitelji in tlačitelji slovenskega življa v Radovljici. Kolo v radovljiškem mestnem grbu in županskem pečatniku torej ni za nas častnega, temveč sramotnega pomena, ker nas spominja na nemško tiranstvo nad Slovenci! Zatorej proč s tem nesrečnim polomljenim nemškim kolesom! Tako kličemo ob desetletnici vrlega „Gorenjca“ naprednim slovenskim Radovljičanom, ki jim želimo resničnega napredka v duhu časa in Slovanstva, a ne po izgledu nemškega kolesa!

F. S—i.

Tudi spomin.

Lovska črtica.

Daleč naokoli je slovel naš junak. Fant je bil in njegovi mlajši tovariši so zrl k njemu z nekakim spoštovanjem, nevede zakaj. Res, bil je močan in krepak, tako da ni bilo dobro prekrizati mu pota. Med nežnim spolom pa je užival posebno ljubezen. Neka starka, ki že zdavnej počiva na „kurjem britofu“ v Kranju, je trdila ne dolgo pred svojo smrtjo, da je vse te njegove sreče kriv edinole njegov šopek, ki ga je nosil nekako koketno zavihanega na levo stran. To so tudi njegovi prijatelji in prijateljice vedele, a zakaj ga baš on tako nosi, niso vedeli. Večkrat so ga povpraševali — a zastoj; povedati ni hotel. Ob takih prilikah se je z eleganco, samo njemu prirojeno, izmuznil iz prijateljskega kroga, pustivši družbo v stari negotovosti.

In samo zaljubljeni pogledi brhkih družic so spremljali srečnega fanta in zrl na koketni, tako nenavadno, s šikom zavihani pušelj njegov.

Saj ga je tudi na nenavaden način dobil.

Mlajši so se trudili, da bi vsaj približno tako nosili svoj šopek, a zaman. Čimbolj so ga krivil, tem grši je bil. —

Enkrat — bil je krasen, poleten, topel večer — se zopet vsi snidejo na malo besedo. Ni čuda, da se je zopet zasukal pogovor na „šopek“.

Ena brhkkih družic, ki je že zdavnaj zdihovala po njem, ga naprosi, naj pove, kako je dobil ta šopek — prosi ga s tako zaljubljenim pogledom — da ni v stanu odreči. Ozre se po družbi in pomembno pogleda na nedorasle, nakar so starke spodile svoje otroke v bližnji zelnik.

„Samo tebi na ljubo povem,“ reče svóji ljubici, nagajivo se k nji pripognivši in še koketnejše zavrhavši svoj šopek. „Veš dobro, da se v Kranju skoro nič ne izve, in škoda bi bilo, ko sedaj „Gorenjec“ obhaja svojo desetletnico, da bi ves dogodek ostal neovekovečen — vsaj „Gorenjcu“. „Vprašam vas, ali ste videli kdaj gada na šmartinskem polju?“

„Ne, tu nikoli! Nihče!“

„Motite se, tukaj so, tu so bili. Le poslušajte: Bilo je nekako pred štirimi, petimi leti. Takrat sem nosil svoj mladi čopek prav tako, kot vi.“

Nekega gorkega dne meseca avgusta — noči so bile že precej dolge — ležim — brez dela sem bil — na svojem priljubljenem prostorčku na oni njivi blizu znane stare smreke. Okoli mene je bil krompir in fižol še zelen. Zadremal sem. Sitno čenčanje jate jerebic, ki se je živahno kopala v gorkem pesku in med hlastnim opravljanjem ne samo svojih sosednjih rodbin, ampak tudi naših sorodnikov, razposajeno lovila vsako mimo priskakavšo kobilico, in veselo vpitje petelina očeta, ki je ravnokar v bližini našel novo zalogo mravljinčjih jajec — me nič ni motilo.

Kakor rečeno. Navajen takim čenčarijam — zadremal sem. —

Naenkrat čujem čudne — meni dosedaj še neznane glasove. Vpitje — ljudje redkokdaj tako vpijejo — se bliža.

A čuden jezik — nečloveški — nisem razumel.

„Hít, hít!“ Celo skalo si slišal zaječati v tem prokletem „hít“ in „herajn“. Kar vroče mi je postajalo.

Počasi se stegnem, pazljivo, in ozrem okrog sebe. — Ježešta! Dva človeka sta bila, eden debel, velik, drugi še večji, a suh kot komarjevo bederce. Tu stojita s čudnima palicama v rokah in pred njima dva psa prav tam, kjer so se preje drle jerebice. — Vse tiho. — Samo en trenutek. V tem hipu srči starka jerebica, za njo pa s smrtnim vpitjem cela jata, petelin očče jo zasučne na desno, psa za njim, in iz palic obeh mož švigne gad, grozen gad, oplede psico in še mene tu zadej.

Skočim, zbežim. Groza! —

Ozrem se prvič: V krompirišču se sklanjata oba moža nad mrtvim psom. Gorki, trepetajoči zrak prodirajo neznanske kletvine. Kar tresel sem se! Med rdečimi kapljicami umirajoče „Moje“ se leskečejo biseri solzne rose. A tudi mene je peklo, pogledam, in kaj vidim?!

Moj šopek je napol odbit in rdeča kapljica moje krvi se nabira v beli mehki — le poglejte volni.

Ozrem se še enkrat: Mirno in tiho je kot pred pol ure. Odšla sta lovca povešenih glav; za njima caplja samo en pes! —

In od tega časa mi je ostal sopek tak, kakor vidite. — Dokaz, da so tudi na našem polju zares zelo hudi gadje!“

Pomigal je nagajivo s šopkom, globoko in važno se zagledal v ljubke oči svoje zaljubljenke in ne da bi se ozrl na krog osuplih neumnih zajcev, odskakal je ž njo v prijazni gozd, divno se lesketajoč ob tihi noči v srebrnih žarkih tihe lune. Njegov na levo zavihani šopek se je še zadnjič zablisknil med temnimi vejami mladih smrečic, in luna je stegnila ustnice k smehtaju, ki vse sprjazni.

Izpod brinjega vrha.

Lep zimski dan nas je speljal večjo družbo zračit zaspanec iz Silvestrovega večera na Gorenjsko Železna cesta nas je peljala v Ž., odkoder smo dospeli v 10 minutah v gostilno našega prijatelja Franceljna. Prijeten duh dobrega kosila, prepojen z duhom finih smodk nas je pošegetal v nos ob vstopu v gostilniško sobo. Ljubek glas gospodinje nam pa ni donel posebno prijetno, ko smo slišali: „Francelj, da boš pa o pravem času doma, za južino bodo pečene klobase, pa četrt kopuna z laško salato!“, kajti ve-

deji smo, da smo ob lepo zabavo, kajti Francelj je kaj dober humorist in kot strasten lovec vé posebno mnogo lovskih dogodbic — seveda samo resničnih. Naše prigovarjanje da naj ostane doma in nas nekoliko pozabava, ni pomagalo nič, kljub njegovi znani prijaznosti je moral s svojim prijateljem N. v brinji vrh na kotorne Prepričani smo bili vsi, da ga ne vlečejo toliko na prosto kotorne, kakor dobra, obljubljena južina, za katero se je moral nekoliko pretresti od dobrega kosila popolnoma napet trebušček. Vsak se je priporočil za eno kotorno, da bomo imeli dobro večerjo; ali komaj je vrgel Francelj puško čez ramo, vzal psa prepelničarja in za svojim prijateljem zaprl duri, nam je že hudomušna gospa ponujala drugo večerjo, ker je bolj gotovo. In ni se motila. Ko smo se vračali iz kratkega izprehoda, čuli smo kanonado na brinjem vrhu, skozi lahno meglico so se delale luknjice, ki so jo delile, odmev pa se je pretresal ob skalovju Stola, ki je prezirljivo zrl nizdol. Že smo sedeli pri naši „gotovi“ dobri večerji, ko se vrneta naša nimroda. Z veselim obrazom vstopi Francelj za svojim prijateljem. „Jih že imamo,“ so bile prve besede, katere je izpregovoril. Na vseobče začudenje pa privleče Francelj lepega, sivega petelina, katerega je pa gledal sam najbolj začudeno. „Kaj sem pa sedaj napravil za en'ga hudiča“ — bučec smeh mu je bil odgovor, ki se je pa še povečal, ko smo začuli iz veže glas ženske: „Če že vaš gospod hodijo na lov, naj se saj nauče, kaj so divje živali, moj petelin je bil pa čisto domač; tri kronce hočem zanj, ali grem pa tožit.“ Francelj je s kislim obrazom privlekel tri kronce, ter poslal natakario, da je pomirila ženico. Živio, Francelj! Kupice so zažvenketale in zopet je bilo ravnotežje v družbi, samo slavljenčev hnmor je šel ta večer rakom žvižgat, in zakaj, to smo izvedeli šele medpotoma. Ko smo se poslovili in jo mahali proti kolodvoru, srečamo znanega pastirja izpod Stola, ki je nesel čudnega ptiča. „Kaj pa imaš,“ vpraša prijatelj Šimen. „O, gospod, saj ne veste, kakšen burk je bil danes popoldne. Kunt v gospod so šli nad kotorne. V poju svojega obraza so lezli po grmičevju in plezali po skalah, ali kotorn ni hotelo biti nikjer. Ko se je že mračilo so se pehali ravno po oni visoki skali, kar začujem strel za strelom. „Jih že imamo,“ sem slišal vesel glas. na to pa precej: „O, prokleta me je gcljufalo, mislil sem, da je kotorna, ker se je nekoliko rdeče posvetilo, pa je — žolna!“

Kdor hodi na lov, zapomni si to: da petelin in žolna nista kotorna.

Kako si je v starih, dobrih časih pomagala gospoda profi draginji?

Huda draginja tlači našo državo. Posebno na Kranjskem jo občutijo vsi sloji prebivalstva. Menda niso nikjer drugod v Avstriji cene živil, stanovanj in kuriva v zadnjem času tako narastle, kakor baš pri nas. Pravkar se je podražila tudi železnica, poskočila je celo cena žveplenk in dovtipni tobakarji že ugibljejo, če bi ne bilo bolje vrniti se zopet k kresilnemu kamnu in gobi. Na vsak način boče treba korenite remedure v tem oziru, bodisi od te, ali one strani. Predolgemu zavlačevanju bi prav gotovo sledil splošen polom, ki bi ne rušil samo rodbinskih vezi, temveč bi lahko imel naravnost katastrofalne posledice za Avstrijo. V teh „dragih“ časih nam več kot kdaj sili v spomin preteklost, ko so slične, ali še hujše draginje izsesavale kri naših prednikov. Kako so tudi tedaj neusmiljeni oderuhi - špekulantje odirali širše mase!

Bogati graščaki in plemiči so draginjo in njeno navadno spremljevalko — lakoto navadno občutili le tedaj, kadar je tlačeni in izmozgani kmet dvignil cepec za „staro pravdo“ proti nasilnemu gospodstvu v gradu. Sicer si je pa proti draženju živil gospoda, posebno še visoka gospoda, že znala pomagati.

Zgodovina nam pripoveduje sto in sto takih slučajev; za Kranjsko je posebno značilen in zanimiv sledeči:

Leta 1728 je posejil cesar Karel VI. Kranjsko, kjer so se mu poklonili deželni stanovi. Da bi različni špekulantje in prekupovali živili prehudce ne posegali v žepe visokega cesarjevega spremstva, je po cesarjevem strogem ukazu izdala deželna vlada kranjska dne 17. avg. 1728 nekak patent, v katerem je bilo natančno označeno, po katerih cenah naj za časa cesarjevega bivanja na Kranjskem posamezna živila prodajajo. Kdor se je pregrešil proti strogi postavi, temu je smela oblast kratkoma vsa živila konfiscirati. Iz precej obširne „takse“ živil priobčujemo nekaj najznačilnejših točk.

Maksimalne cene, po katerih so trgovci, mesarji, lovci, ribiči i. t. d. smeli za časa cesarjevega bivanja na Kranjskem živila prodajati:

Divji petelin 2 gld., star zajec 45 kr., mlad zajec 34 kr., kljunač 5 kr., divja raca 12 kr., prepelica 5 kr., pitan indijanec 2 gld., dvojica pitanih kapunov 2 gld., dvojica sred. deb. kopunov 1 gld., 42 kr., dvojica medlih kapunov 1 gld. 25 kr., stara gos 24 kr., mlada gos 15 kr., pitana raca 15 kr., debela puta 17 kr., dvojica piščancev 9 kr., dvojica debelih golobov 14 kr., velik lep kozliček 51 kr., veliko jagnje 40 kr., manjše jagnje 34 kr., 1 „funt“ jelenine 12 kr., 1 funt srne 12 kr., 1 funt slanine 9 kr., 1 funt masta 12 kr., 1 funt sirovega masla 12 kr., 10 jajec 3 kr., 1 stot ščuk 30 gld., 1 stot postrvi 50 gld., 100 velikih rakov 4 gld.

Zares, živeti, in sicer ceno živeti je znala v onih časih ta cesarska gospoda.

Jedilni listek za prihodnji teden:

Nedelja. Kosilo: Juha z rižem in puranovimi jetrcami; goveje meso (pitanega vola) s praženim krompirjem in sardelno omako; puran à la Cila z laško solato à la Bolča; palačinke à la sv. Jošt; črna kava à la Geiger; Colaričev cviček ali deset let stari lutomeržan g. M. Mayrjeve (za premožnejše). — Po tem kosilu se priporoča izprehod na Smarjetino goro. (Opomba stavca.) — **Večerja:** Mrzel puran (če ga je kaj opoldne ostalo), sicer narezek à la Krajnc; Joštarjevo budjeviško pivo, cviček à la stari Joštar iz Strazišča, stamperl Fockovega brinjevca (za boljše prebavanje).

Ponedeljek. Kosilo: Ričet s parkelci à la Zadnji groš; meso (kravje) s krompirjem v omaki ali kislimi kumarčami; cviček (poljubne marke). — **Večerja:** Kisla jetra s cmoki à la Knedelj; cviček à la Jereb; stamperl malinovega žganja à la Joštar.

Torek. Kosilo: Juha z navadnimi žlikrafi; pečeno goveje meso s praženim krompirjem in motovilcem à la Suhadolnik; istrijan, črni ali beli à la Lukež. — **Večerja:** Telečji rižoto à la Cila; Mayrjevo pivo; metlican iz Drašič pri Metliki; stamperl Fockovega borovničevca.

Sreda. Kosilo: Možganova juha s praženim krušom; meso (kravje) s praženim krompirjem in sladko repo à la Erman; cviček Primožkovega Tineta iz Strazišča. — **Večerja:** Suho meso à la Kodelač ali klobase à la rajna Kernova mama v Skofji Loki (tudi klobase po tržiškem receptu se priporočajo) s kislim zeljem à la Jakopič; škofjeloško pivo, Pavlinov Jelačič (star letnik, sod. št. 453) za premožnejše, za navadne purgarje in lačenbergarje pa Hafnerjev cviček s Trate pri Skofji Loki; slivovka à la Fortuna iz Zatičine.

Četrtek. Kosilo: Ocvrt grah na juhi à la Kunt; goveje meso (pitanega vola) z zmečkanim krompirjem in kumarčno omako à la Puščavnik; telečja pečenka z endivijo in ribniškim fižolom; cviček iz Gadove peči à la Pogačnik-Zupan v Podnartu; črna kava à la Geiger. — **Večerja:** Hrbet srne z omako in ocvrtim korenjem à la Kunt; Mengeško pivo à la Stara pošta; prosečan, 17 let star, gospe M. Mayr; stamperl Joštarjevega tropinovca ali figovca.

Petek. Kosilo: Gobova juha z ajdovimi žganci; postrvi ali polenovka z majonezo à la Rakovica; mali orehovi štruklji à la Lovrenček pod mestom, lahko tudi sirnati ali jabolčni štruklji; Colarič à la Pepe. — **Večerja:** Ocvrt sulec à la Krenner s krompirjevo solato; bohinski sir in sardine; zelenika à la Smarjetna gora; Fockov brinjevec.

Sobota. Kosilo: Juha z Žnidaršič-Valentičevimi rezanci; goveje meso (pitanega vola) s kisljo repo à la Erman in zabelanim krompirjem v koscih; cviček à la Nande-Herzog. — **Večerja:** Pljučna pečenka z idrijskim žlikrafi; lahko tudi kolone à la Vrbanovec v Zabreznici (če jih dobiš) ali papirciran zrezek s smetano à la Pavlin; Mayrjevo ali Joštarjevo budjeviško ali lesko pivo, risling à la Kuntova mama; šartreza à la Senbrun.

Največja in najstarejša slovenska banka

Ljubljanska kreditna banka

Stritarjeva ulica
(v lastni hiši)

Ljubljana

Stritarjeva ulica
(v lastni hiši)

Delniška glavnica K 3.000.000.

Rezervni zaklad K 350.000.

Kupuje in prodaja vse vrste

vrednostnih papirjev

kakor rente, zastavna pisma, delnice, srečke; promese na srečke k vsem žrebanjem. Eskomptuje in vnovčuje

menice, nakaznice, čeke

najkulantneje. — Kupuja in prodaja

tuji denar

amerikanske dolarje, laške lire i. t. d. Izvršuje najcenejšim potom nakazila v tuje dežele, zlasti pa v Ameriko.

Vloge na knjižice in tekoči račun

se obrestujejo od dne do dne po čistih

4 $\frac{1}{2}$ %

Vsa vprašanja, spadajoča v bančno (denarno) stroko, se izvršujejo najhitreje in brezplačno.

20

Skupni promet v letu 1909 je znašal
čez 632 milijonov kron.

Podružnice so v Trstu, Celovcu, Splitu, Sarajevu.